

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΗΣ ΧΕΙΜΩΝΙΑΔΟΥ ΔΙΑΜΑΝΤΟΥΛΑΣ

A.M. 0201064

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΣ ΕΞΕΤΑΣΤΗΣ : ΣΑΚΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΕΞΕΤΑΣΤΗΣ : ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

**ΘΕΜΑ : «Ο ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΤΗΣ ΒΕΡΓΙΝΑΣ ΚΑΙ Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ
ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ
ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ»**

ΒΟΛΟΣ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2005

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»

Αριθ. Εισ.: 3959/1
Ημερ. Εισ.: 10-10-2005
Δωρεά: Συγγραφέα
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΠΠΕ
2005
ΧΕΙ

Αφιερωμένη

*Στον αγαπημένο μου παππού Σωτήρη,
που αγάπησε τη Βεργίνα, αλλά δεν περπατάει
τώρα πια στους δρόμους της ...*

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ ΠΡΟΣ

- ❖ Τον καθηγητή του τμήματος προσχολικής εκπαίδευσης του πανεπιστημίου Θεσσαλίας και πρώτος επιβλέποντα στην συγκεκριμένη εργασία, κύριο Σακκή Δημήτριο για την υπομονή και τις πολύτιμες συμβουλές προκειμένου να εξελιχθεί σωστά η έρευνα.
- ❖ Τον πρόεδρο του παιδαγωγικού τμήματος προσχολικής εκπαίδευσης και δεύτερο εξεταστή της εργασίας, κύριο Αναγνωστόπουλο Βασίλειο, για την αναντίρρητη αποδοχή του να είναι ο δεύτερος εξεταστής.
- ❖ Την διευθύντρια του παιδικού σταθμού Παλατιτσίων, κυρία Αναγνώστη Σοφία για την βοήθειά της στην πραγματοποίηση του προγράμματος.
- ❖ Τον πρόεδρο δημοτικού συμβουλίου, κύριο Θεμιστοκλή Δαλλόπουλο, για την εμπιστοσύνη του σε όλη τη διάρκεια της έρευνας.
- ❖ Τις φίλες, Παπαδοπούλου Δέσποινα και Χρήστου Αντιγόνη για την βοήθεια σε θέματα βιντεοσκόπησης στους χώρους του νηπιαγωγείου αλλά και στον ιστορικό χώρο της Βεργίνας.
- ❖ Τον εργαζόμενο στο δήμο Βεργίνας, κύριο Παπαδόπουλο Χαράλαμπο για τις σημαντικές πληροφορίες σχετικά με τον μακεδονικό τάφο του Ρωμαίου και κάποια μουσειακά εκθέματα.
- ❖ Τους εργαζόμενους στο μουσείο και τους υπόλοιπους χώρους του δήμου Βεργίνας για την κατανόηση και την εξυπηρέτηση στους χώρους που επισκεφθήκαμε με τα νήπια.
- ❖ Την αδερφή μου, Σοφία Χειμωνίδου και την φίλη Γκοδοσίδου Ειρήνη-Χρυσοβαλάντη για την παροχή βιβλιογραφίας από την βιβλιοθήκη του πανεπιστημίου Ιωαννίνων και του ΑΠΘ αντίστοιχα.
- ❖ Την μητέρα μου, Αικατερίνη Κακαγιάννη για την μεταφορά των νηπίων στη Βεργίνα αλλά κυρίως για την ψυχολογική στήριξη καθώς και τον πατέρα μου Πέτρο Χειμωνίδη.
- ❖ Τους γονείς των νηπίων για το ενδιαφέρον, την εμπιστοσύνη αλλά και τη στήριξη σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος.

	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	3
	ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ	
1.1	Ο ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ.....	4
1.2	ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ: Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ.....	6
1.3	Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ ΚΑΙ Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ.....	7
1.4	Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΔΡΟΜΗ.....	9
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΤΟΠΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	
2.1	Η ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.....	10
2.1.1	ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΧΕΣΗ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.....	12
2.1.2	ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΧΕΣΗ ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ.....	12
2.2	ΒΑΣΙΚΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ....	13
2.3	ΠΑΡΑΝΟΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.....	13
2.4	ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.....	15
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ-ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	
3.1	ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	18
3.1.1	ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ.....	18
3.2	Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ.....	21
3.2.1	ΟΙ ΕΝΝΟΙΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΣΕΓΓΙΖΟΝΤΑΙ.....	21
3.2.2	ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ.....	22
	ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	
4.	PROJECT.....	23
5.	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ.....	24
6.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	56
7.	ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	57
8.	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	
8.1	ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΑΠΟ ΤΟΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΧΩΡΟ.....	58
8.2	ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ.....	67
8.3	ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ.....	72
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	83

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τις τελευταίες δεκαετίες γίνεται πολύς λόγος για την ένταξη του μαθήματος της ιστορίας αλλά και της μουσειακής εκπαίδευσης στις τάξεις του νηπιαγωγείου.

Η συγκεκριμένη έρευνα πραγματοποιήθηκε στο νηπιαγωγείο των Παλατιτίσιων. Τα Παλατίτσια είναι ένα χωριό 15 χιλιόμετρα έξω από τη Βέροια, το οποίο ανήκει στο δήμο Βεργίνας.

Τα Παλατίτσια είναι ο τόπος καταγωγής μου. Από πολύ μικρή, επειδή κάποιες τάξεις του σχολείου, τόσο του δημοτικού όσο και του γυμνασίου, τις φοίτησα στην Βεργίνα, ευαισθητοποιήθηκα σε θέματα τοπικής ιστορίας. Γνωρίζοντας το μέγεθος της σημασίας των αρχαιολογικών ευρημάτων της Βεργίνας αλλά και την ποικιλία των ερεθισμάτων που προσφέρει για τη πραγματοποίηση δραστηριοτήτων για παιδιά προσχολικής ηλικίας, έθεσα σαν στόχο να πραγματοποιήσω μια έρευνα με παιδιά προσχολικής ηλικίας από το δήμο της Βεργίνας. Θεωρήσαμε σωστό να εκπονηθεί η έρευνα με παιδιά από τον δήμο Βεργίνας για να μπορέσουμε παράλληλα να κατανοήσουμε και τη χρησιμότητα της τοπικής ιστορίας.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με τα παιδιά από το νηπιαγωγείο Παλατιτίσιων, ο αριθμός των οποίων είναι 8. Οι δραστηριότητες προετοιμασίας και εμπέδωσης έγιναν στο νηπιαγωγείο Παλατιτίσιων. Οι επισκέψεις έγιναν με δύο ομάδες των τεσσάρων ατόμων στον ιστορικό χώρο της Βεργίνας. Η πρώτη ομάδα επισκέφθηκε τα ερείπια του αρχαίου ανακτόρου, το αρχαίο θέατρο των Αιγών και τον μακεδονικό τάφο του Ρωμαίου. Η δεύτερη ομάδα επισκέφθηκε το μουσείο της Βεργίνας, την Μεγάλη Τούμπα όπως ονομάζεται. Προτιμήσαμε η έρευνα να γίνει με δύο ομάδες ατόμων για να μην δοθούν πολλές πληροφορίες σε μια ομάδα ατόμων με αποτέλεσμα να υπάρξει σύγχυση.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. Ο ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ

1.1 Ο ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Το πλαίσιο ζωής και δράσης του ανθρώπου, που είναι το περιβάλλον, αποτελείται από τρεις βασικές συνιστώσες: το περιβάλλον της φύσης, το δομημένο περιβάλλον, στο οποίο εντάσσεται και το πολιτισμικό περιβάλλον, αφού είναι αποτέλεσμα ανθρώπινης εργασίας και πολιτισμού μιας κοινωνίας και το κοινωνικό περιβάλλον, το οποίο δομείται χάρη στη δυναμική σχέση ανάμεσα στα διάφορα επίπεδα κοινωνικών διαρθρώσεων και θεσμών.

Ο χώρος ως στοιχείο περιβάλλοντος οριοθετεί και προσδιορίζει τις διαδικασίες επικοινωνίας, έκφρασης και δράσης του ανθρώπου αποτελώντας την υλική βάση της συμπεριφοράς του. Έτσι η έννοια του χώρου δεν αντιστοιχεί μόνο σε μια γεωμετρικά προσδιορισμένη πραγματικότητα η οποία μπορεί να μελετηθεί μέσα από τα εργαλεία που διαθέτουν οι θετικές επιστήμες.

Ο υλικός χώρος έχει ένα πολύ ευρύτερο σημασιολογικό περιεχόμενο. Είναι πλούσιος σε συναισθηματικά και πολιτισμικά στοιχεία και αυτό γιατί πάνω σε αυτόν έδρασαν άνθρωποι, οι οποίοι συνέδεσαν άμεσα το χώρο με τον τρόπο ζωής τους, τις συνθήκες, τις αξίες, τα στοιχεία τα οποία αναδεικνύουν την κοινωνία ευρύτερα.

Βασικά γνωρίσματα του υλικού χώρου είναι κατ'αρχήν το γεγονός ότι χαρακτηρίζεται από μια ανθρωποκεντρική ποιότητα, αφού η υπόστασή του γίνεται κάθε φορά αντιληπτή μέσα από θεωρήσεις ανθρώπων ή κοινωνικών ομάδων. Επίσης αποτελεί πεδίο αλληλεπίδρασης ανάμεσα σε άνθρωπο και περιβάλλον και τέλος συνδέεται με τις μορφές της κωδικοποιημένης οργάνωσης και λειτουργίας μια συγκεκριμένης κοινωνίας.

Ο υλικός πολιτισμός είναι ένα πλαίσιο και μέσο επικοινωνίας, το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη μετάδοση, την αποθήκευση ή τη διατήρηση κοινωνικών πληροφοριών. Είναι πάντα μια κοινωνική παραγωγή, η οποία μπορεί να θεωρηθεί σαν μια σιωπηλή μορφή γραφής και διαλόγου(Νάκου, σ.94-97).

Από το περιβάλλον απορρέει και το συμπέρασμα ότι ο χώρος σαν προϊόν ανθρώπινης δραστηριότητας αντανακλά ατομικά και συλλογικά χαρακτηριστικά των ανθρώπων που έζησαν σε αυτόν σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Εκφράζει τον τρόπο ζωής των ανθρώπινων κοινωνιών. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τον ιστορικό χώρο, ο οποίος αποτελεί μια ειδική κατηγορία χώρου στην οποία έδρασαν άνθρωποι αφήνοντας επάνω του ανεξίτηλα τα σημάδια της παρουσίας τους.

Ο πολυδιάστατος χαρακτήρας και η υποκειμενική ποιότητα του χώρου φαίνονται και από το γεγονός ότι το υποκείμενο αναδιοργανώνει το χώρο και αυτή του η αναδιοργάνωση μπορεί να είναι αντίθετη από τη θεσμοθετημένη και να ακυρώνει ή να ανατρέπει τη χρήση του, με τον τρόπο που αυτή είναι επικεντρωμένη στα κοινωνικά πράγματα.

Τα υλικά στοιχεία του ιστορικού χώρου είναι βουβοί μάρτυρες μιας περασμένης εποχής που τον διαφοροποιούν από το σύγχρονο δομημένο περιβάλλον(Δημητριάδου, σ.37). Χάρη σε αυτή τη διαφορετικότητα του σύγχρονου περιβάλλοντος από το περιβάλλον και τα στοιχεία του ιστορικού χώρου τα παιδιά μπορούν εύκολα να αντιληφθούν τα στοιχεία του ιστορικού χώρου. Τα αντιληπτικά ερεθίσματα και οι νοητικές αναπαραστάσεις που χαρακτηρίζονται από τη διαφορετικότητα του ιστορικού χώρου με το σύγχρονο δομημένο περιβάλλον

συντελούν στην άτυπη αναδιοργάνωσή του από μέρους των παιδιών και τον κάνουν να λειτουργεί σε ένα φανταστικό επίπεδο (Δημητριάδου 2001: 103).

Στη σημασία που έχουν για τα παιδιά τα φυσικά αντικείμενα του ιστορικού χώρου και οι αφηγήσεις προσωπικών ιστοριών μπορεί να προστεθεί και το στοιχείο του *αυτισμού*, που συνοδεύοντας τον εγωκεντρισμό αυτής της ηλικίας δίνει ζωή και συνείδηση και ζωή στα άψυχα αντικείμενα τα οποία για τους ενήλικες είναι αδρανή. Ο μηχανισμός αυτός βοηθά τα παιδιά να κατανοήσουν καλύτερα αφού είναι προσαρμοσμένος στα μέτρα τους.

Επίσης ο ιστορικός χώρος είναι δυνατό να ορίζει το κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο συγκεκριμένων ιστορικών εννοιών χωρίς καμιά αναφορά στο χρονολογικό στίγμα του τότε (Δημητριάδου 2001: 103). Συγχρόνως όμως μπορεί να αποτελέσει για τα παιδιά και τη γέφυρα σύνδεσης, δηλαδή το «μέσο» για τη μετάβαση από το «τώρα» στο «τότε».

Ο ιστορικός χώρος όπως αναφέρεται και παραπάνω αναδεικνύει τις συνήθειες, τις αξίες, τις δράσεις των ανθρώπων άλλων εποχών. Μέσα σε όλα αυτά υπάρχουν κάποια ερεθίσματα και συναισθήματα τα οποία μπορεί να προκαλέσουν ποικίλες αντιδράσεις από μέρους των παιδιών. Διαβάζοντας βιβλία διαφόρων παιδαγωγών και συγκεκριμένα του Piaget αντιλαμβανόμαστε τη σημασία της βιωματικής εμπειρίας από μέρους των παιδιών στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Ο όρος βιωματική διδασκαλία εμπεριέχει τον όρο βίωμα. Λέγοντας βιωματική διδασκαλία εννοούμε ένα πλέγμα διδακτικών διαδικασιών που έχουν ως αφορμή βιωματικές καταστάσεις. Είναι δηλαδή ανάγκες, απορίες του παιδιού που πηγάζουν από τη καθημερινή ζωή καθώς και από τις εμπειρίες καθώς και από τις εμπειρίες και τις ανησυχίες που του δημιουργούνται μέσα στον κοινωνικό περίγυρο όπου ζει και ενσωματώνεται. Οι διαδικασίες αυτές προσπαθούν να εισάγουν το μαθητή στον κόσμο της γνώσης, έχοντας ως σημείο αναφοράς τα βιώματα.

Βιώματα και βιωματικές καταστάσεις των παιδιών έχουν ως αφετηρία την αφετηρία της διδακτικής πράξης. Ο μαθητής ως άτομο ή συλλογικά ως ομάδα μεταφέρει στην τάξη τα ενδιαφέροντα της καθημερινής ζωής και τα καταθέτει σε πλαίσια συζητήσεων ως αντικείμενο διερεύνησης αναζήτησης και διδακτικής δράσης. Η ένταξη των βιωματικών καταστάσεων στα πλαίσια της σχολικής δράσης υποκρύπτει μια σειρά από αντιλήψεις που δείχνουν εμφανώς μια ιδιαίτερη ιδεολογική αντιμετώπιση του σχολείου απέναντι σε έννοιες όπως αυτονομία, συμμετοχή, ομαδικότητα (Χρυσοφίδης 2003: 19-21).

Έχοντας υπόψη το ιστορικό πλαίσιο που κάθε φορά ο νηπιαγωγός θέλει να παρουσιάσει στα παιδιά, μπορεί να δημιουργήσει αντίστοιχες δραστηριότητες που θα προσαρμοστούν στο γνωστικό επίπεδο των παιδιών και να αναπλάσει την κοινωνική, οικονομική αλλά και πολιτισμική πραγματικότητα της εποχής. (Σακκής).

Ο ιστορικός χώρος είναι δυνατό να αποτελέσει πλαίσιο ζωντανής εμπειρίας για τα παιδιά και πηγή πολλών ερεθισμάτων. Αποτελεί την ίδια την ιστορία που τα παιδιά μπορούν να δουν με τα μάτια τους και να αγγίξουν με τα χέρια τους (Δημητριάδου σελ.41). Γι αυτόν τον λόγο η συμμετοχή του στην διδασκαλία της ιστορίας στην πρώτη σχολική ηλικία χαρακτηρίζεται σημαντική αν όχι απαραίτητη δεδομένων όλων των προηγούμενων σημειώσεων για τη συμβολή της βιωματικής εμπειρίας στην εκπαιδευτική διαδικασία. Οι διαδικασίες αγωγής και μάθησης που συνδέονται με το χώρο ως πεδίο δραστηριότητας και έκφρασης αλλά και ως πηγή ερεθισμάτων αγωγής έχουν στόχο την κοινωνική και πολιτισμική ωρίμανση του παιδιού και την ανάπτυξη της φαντασίας και της δημιουργικότητάς του. Η ενεργός συμμετοχή του παιδιού σε διαδικασίες που συνδέονται με τον ιστορικό χώρο του παρέχει την ευκαιρία για παρατήρηση του χώρου, πρόσληψη ερεθισμάτων με χωρο-πολιτισμικά μηνύματα και

δράσεις συσχετισμένες με πρακτικές έκφρασης, δημιουργίας και άμεσης επαφής με την πραγματικότητα του ιστορικού χώρου.

Ο ιστορικός χώρος, επιπρόσθετα προσφέρει στο παιδί ένα περιβάλλον μάθησης μέσα στο οποίο το παιδί μπορεί να επενδύσει τα ερεθίσματα που πηγάζουν από το χώρο με τα δικά του συναισθήματα και γενικότερα με την κουλτούρα του. Αυτός είναι ένας σημαντικός και ενεργός τρόπος μάθησης, ο οποίος βοηθά το παιδί να αποκτήσει μια ολοκληρωμένη εντύπωση για το «πώς ήταν» και χρησιμοποιώντας την φαντασία του μπορεί να αντιληφθεί το «τότε» το οποίο συμπεριλαμβάνει σαφώς τις δράσεις και τις πρακτικές των ανθρώπων της εποχής που εξετάζεται.

Σημαντικό ρόλο σε αυτήν την εκπαιδευτική διαδικασία που αφορά την ιστορία αποτελούν τα μουσεία ως φορείς διατήρησης της πολιτισμικής κληρονομιάς.

1.2 ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ : Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

Μετά τη δεκαετία του '90 άρχισε να εφαρμόζεται μια εκπαιδευτική μεταρρύθμιση ευρείας κλίμακας, η οποία έχει δώσει εξέχουσα θέση στο μάθημα της ιστορίας, ιδίως στις πρώτες βαθμίδες του σχολείου(Δημητριάδου, σ.71).

Με αυτόν τον τρόπο οι μικροί μαθητές έχουν τη δυνατότητα να διδάσκονται για την καθημερινή ζωή, την εργασία, τις συνήθειες ανδρών, γυναικών και παιδιών στο παρελθόν(ενδυμασία, διατροφή, ψυχαγωγία, μέσα μεταφοράς κτλ). Έτσι μπορούν όχι μόνο να γνωρίζουν τις συνθήκες ζωής των ανθρώπων κάποιας άλλης εποχής αλλά ταυτόχρονα μπορούν να διερευνήσουν τις αλλαγές στη ζωή της οικογένειάς τους, των γύρω τους αλλά ακόμα και της δικής τους.

Το μάθημα της ιστορίας είναι το κατεξοχήν εργαλείο για την παραγωγή αναπαραστάσεων τόσο του εθνικού εαυτού όσο και των άλλων λαών και κατά συνέπεια τη συγκρότηση της εθνικής και συνάμα της ευρωπαϊκής ταυτότητας , διότι προσφέρει ολοκληρωμένη και συνεκτική αφήγηση για γεγονότα για γεγονότα του παρελθόντος, για «εχθρούς» και «φίλους» (Αβδελά 1998 σ. 46-48).

Οι διδακτικοί στόχοι που επιδιώκονται σε αυτήν την βαθμίδα είναι οι εξής: χρήση συνηθισμένων λέξεων και φράσεων που σχετίζονται με το πέρασμα του χρόνου (παλιός, νέος, πριν, μετά κτλ), αναγνώριση μιας σειράς από γεγονότα και συζήτηση, για τις αιτίες τους, παρατήρηση των διαφορών στη ζωή διαφορετικών χρονικών στιγμών του παρελθόντος(π.χ. ρούχα που φορούσαν οι άνθρωποι), ανάπτυξης της γνώσης σχετικά με τους διάφορους τρόπους παρουσίασης των γεγονότων του παρελθόντος (φωτογραφίες, παιχνίδια, τραγούδια), ικανότητα διάκρισης ανάμεσα σε διαφορετικές εκδοχές του γεγονότος καθώς και έρευνα για το παρελθόν μέσα από διαφορετικά είδη ιστορικών πηγών(νομίσματα, πίνακες, χάρτες).

Όσον αφορά την ιστορική έρευνα, οι μαθητές ενθαρρύνονται να υποβάλλουν ερωτήσεις για το παρελθόν και να έχουν ευκαιρίες να μεταφέρουν τη γνώση και την κατανόηση που απέκτησαν για την ιστορία προφορικά, γραπτά ή εικαστικά. Μέχρι την ηλικία των επτά η αξιολόγηση γίνεται άτυπα και ευκαιριακά, μέσα από συζήτηση, μαγνητοφώνηση, ζωγραφική, σχεδιασμό δράσεων ή παρατήρηση των ικανοτήτων, των εννοιών και των στάσεων που αποκτούν τα παιδιά.

Η ιστορία βοηθά τα παιδιά να αποκτήσουν μια ευαίσθητη ματιά για τον κόσμο που τα περιβάλλει και να κατακτήσουν τη γνώση που αφορά το παρελθόν πράγμα που θα τους βοηθήσει να αποκτήσουν σιγουριά στον τρόπο με τον οποίο προσπαθούν να κατανοήσουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του παρόντος. Μέσα από την καλλιέργεια της ιστορικής σκέψης, τα παιδιά καταλαβαίνουν ότι όλα τα πράγματα υποκείμενα υπόκεινται σε εξέλιξη ανεξάρτητα με τα συναισθήματα που προκαλούν.

Αυτό αποτελεί μεγάλο πλεονέκτημα της διδασκαλίας της ιστορίας στην προσχολική ηλικία, γιατί βοηθά τα παιδιά να ωριμάσουν ξεπερνώντας τον εγωκεντρισμό τους.

Από τη διδασκαλία του μαθήματος της ιστορίας, προκύπτει μια σειρά από προσωπικές ποιότητες που καλλιεργούν τα παιδιά, όπως είναι ο αυτοπροσδιορισμός, η αυτογνωσία, η φροντίδα για την ευημερία του συνόλου, χαρακτηριστικά που θα τα προετοιμάσουν να ζήσουν και να συνυπάρξουν σε μια ελεύθερη, δημοκρατική κοινωνία.

Η καλλιέργεια της ιστορικής σκέψης και η αναζήτηση της απόδειξης από την ιστορία θα τους διδάξει να εξετάζουν και να αμφισβητούν τα στερεότυπα που κρύβονται πίσω από τους μύθους. Βοηθά επίσης να εξασφαλίσουν την ικανότητα να αναζητούν απτές αποδείξεις και να διαμορφώνουν τεκμηριωμένες απόψεις για όλα τα ανθρώπινα πλάσματα. Επιπρόσθετα, η ιστορία μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά να διαμορφώσουν κριτήρια και να αναπτύξουν προδιάθεση για επιλογές που συνδέονται με ανθρώπινες αξίες.

Ο εκπαιδευτικός για να συγκινήσει τους μαθητές, κυρίως προσχολικής ηλικίας και να τους εντυπωσιάσει προκειμένου να επιτύχει τα παραπάνω διαμορφώνει τη διδασκαλία με κατάλληλο λεξιλόγιο. Η εκφραστικότητα που θα συγκινήσει είναι η αφήγηση, η οποία κρίνεται αναγκαία σε μαθητές που παρουσιάζεται ύλη. Η αφήγηση προκαλεί το ενδιαφέρον και εντυπωσιάζει τους μικρούς μαθητές, ιδιαίτερα όταν παρέχει τη δυνατότητα κριτικού σχολιασμού. (Βερτσέτης, σ.95)

Το μάθημα της ιστορίας είναι στενά συνδεδεμένο με το μάθημα της γεωγραφίας. Τα παιδιά μέσα από την περιβαλλοντική και ανθρώπινη ιστορία μαθαίνουν για τη σημασία του τόπου πάνω στις ανθρώπινες δραστηριότητες και τις φυσικές διαδικασίες και κατακτούν γνώσεις για τις σχέσεις που αναπτύσσονται ανάμεσα σε ανθρώπους και περιβάλλον.

Οι γενικοί σκοποί για τη διδασκαλία του μαθήματος είναι να κινητοποιηθεί το ενδιαφέρον των παιδιών για ό,τι τους περιβάλλει, να ενισχυθεί η αίσθηση της περιπλάνησης στην ομορφιά του κόσμου που υπάρχει γύρω μας, να βοηθηθούν τα παιδιά ώστε να αποκτήσουν μια πληροφόρηση σχετικά με το περιβάλλον και το μέλλον της ανθρώπινης παρουσίας σε αυτό και τέλος να ενισχυθεί το αίσθημα ευθύνης για το περιβάλλον. Επιπρόσθετα η προσωπική γεωγραφία παίζει σημαντικό ρόλο στην απόκτηση της περιβαλλοντικής γνώσης ώστε να μπορέσει να αναπτύξει το παιδί μια αίσθηση του τόπου. Η γνώση αυτή του παιδιού μπορεί να σχετίζεται είτε με εμπειρίες «από πρώτο χέρι» είτε να συνδέεται με έμμεσο τρόπο.

Η γνώση του γεωγραφικού χώρου σχετίζεται με μια σειρά από γνωστικές ικανότητες των παιδιών όπως είναι οι νοητικές αναπαραστάσεις, η αντίληψη του αριθμού, η φαντασία, η μνήμη. Μέσα από την περιγραφή και τη συζήτηση γεωγραφικών πληροφοριών τα παιδιά αναπτύσσουν και βασικές γραφικές ικανότητες καθώς και ικανότητες ανάγνωσης, αρίθμησης και γλωσσικής έκφρασης(Δημητριάδου 2002: 93-95).

1.3 Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ ΚΑΙ Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ

Στο βιβλίο του «Πως διδάσκεται η ιστορία σε παιδιά σε ολόκληρο τον κόσμο» ο Ferro Marc αναφέρει ότι η εικόνα που έχουμε για τους άλλους λαούς ή και για εμάς είναι η ιστορία, την οποία μας έχουν διηγηθεί όταν είμαστε παιδιά. Τις περισσότερες φορές η ιστορία την οποία γνωρίζουμε από τους δικούς μας γονείς ή παππούδες έχει μεγάλη απόκλιση από αυτή που διδασκόμαστε στο σχολείο. Έτσι για κάθε έθνος συγκρούονται πολλαπλές μαρτυρίες, αυτό είναι ένα πρόβλημα το οποίο μας θέτει η ιστορία. Μέσα από αυτό αντιλαμβανόμαστε ότι η ιστορική αλήθεια ίσως να μην

ισχύει για όλους και να υπάρχουν διαφορετικές εικόνες του παρελθόντος, τις οποίες βιώνουν διάφορες κοινωνίες του κόσμου μας. Ο Ferro Marc αναφέρει παραδείγματα λαών όπως αυτό του λαού της Αρμενίας και των νησιών της Καραϊβικής που αντιμετώπισαν αυτό το πρόβλημα.

Ένα πρόβλημα, επομένως μπορεί να έχει διαφορετικές ερμηνείες και αυτό γιατί ο τρόπος ερμηνείας του κάθε έθνους διαφέρει από τους άλλους λόγω διαφορετικής κουλτούρας.

Η αναζήτηση της ιστορικής αλήθειας έχει πολλά κίνητρα. Το ένα είναι διανοητικό : «γνώση, αλήθεια έστω κι αν χρειαστεί να πολεμήσουμε γι αυτές!», λειτουργικό: για τη φωτεινή διαχείριση του παρόντος χρειάζεται η αληθινή ιστορία, ο ρεαλισμός και όχι η αυταπάτη και η αυταρέσκεια, ηθικό: ο ιστορικός οφείλει στο σύγχρονο κοινό του διανοητική ευκρίνεια και τιμιότητα-πρόκειται για σιωπηρή συμφωνία μεταξύ τους, ψυχολογικό: η συγγραφή της ιστορίας γίνεται σε ένα βαθμό αντιληπτή ως χρέος έναντι των νεκρών (Μονιότ 2000: 78).

Η ιστοριογραφία πηγάζει από πλήθος ερμηνειών, κάθε μια από τις οποίες διαχέει ένα συγκεκριμένο λόγο, ο οποίος χαρακτηρίζεται από διαφορετικές μορφές, κανόνες και ανάγκες. Θα ήταν παράλογο και παραπλανητικό αν αγνοούνταν οι ιστορίες αυτές γιατί και αυτές μετέχουν στο πραγματικό όπως και οι πεποιθήσεις των ανθρώπων, η θρησκευτική τους πίστη ή εξουσία. Αυτό άλλωστε αποτελεί και την ελευθερία : η δυνατότητα να συνυπάρχουν και να συγκρούονται πολλές ιστορικές παραδόσεις (Ferro 2000: 381).

Το μάθημα της ιστορίας που αναζητά την αλήθεια, δεν αφήνει περιθώρια για δογματικές θέσεις. Ο εκπαιδευτικός έχει το θάρρος να λέει την αλήθεια ακόμα κι όταν αυτή είναι δυσάρεστη για τον ίδιο και τους μαθητές του, το κόμμα του, τη θρησκεία του και το έθνος του. (Βαϊνά 1997 : 107)

Η κατανόηση της ιστορίας προϋποθέτει υψηλές πνευματικές ικανότητες και ιδιαίτερα την κατανόηση των αιτιακών σχέσεων, της ιστορικής ανάλυσης, στην οποία γίνεται ταξινόμηση γεγονότων, υποθέσεις αναζητούνται σχέσεις και συγκρίνονται καταστάσεις. Για να κατανοήσει το παιδί την ιστορία θα πρέπει να βρίσκεται στο στάδιο των τυπικών ή αφηρημένων νοητικών λειτουργιών (12 ετών). (Σακκής: 27). Αυτό όμως δεν αποκλείει το γεγονός της διδασκαλίας της ιστορίας σε παιδιά μικρότερα των 12 χρόνων.

Μετά το 1980 έρευνες απέδειξαν ότι παιδιά σε μικρή ηλικία μπορούν να αντιληφθούν περισσότερα από ότι πίστευαν στην αρχή. Υποστηρικτής αυτής της άποψης ήταν ο Bruner, ο οποίος αμφισβητώντας την πιαζετιανή θεωρία, τόνισε ότι ακολουθώντας την σωστή μέθοδο είναι σίγουρο ότι τα παιδιά θα μάθουν ιστορία. (Σακκής : 29).

1.4 ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΔΡΟΜΗ

Το νήμα της σχολικής εκδρομής έχει παρανοηθεί αρκετά στη σημερινή σχολική πραγματικότητα. Η σχολική εκδρομή γίνεται για λόγους κυρίως εκπαιδευτικούς αλλά αυτό γίνεται δυστυχώς μόνο στη δικαιολογία που αναγράφεται στα χαρτιά του σχολείου. Απουσιάζουν οι ικανότητες καθώς και οι καλλιέργειες τις οποίες παρέχει η σχολική εκδρομή.

Επιπρόσθετα στο νηπιαγωγείο η σχολική εκδρομή δεν συναντάται συχνά κυρίως για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Στην έρευνα θα γίνει προσπάθεια να γίνει σαφές ότι η σχολική εκδρομή μπορεί να φανεί χρήσιμη σε παιδιά του νηπιαγωγείου για να εισάγει τα παιδιά στη μεθοδολογία της ιστορίας.

Ακόμη η Ελλάδα είναι μια χώρα, η οποία από τη μια άκρη της μέχρι την άλλη είναι πλούσια σε ιστορικά μνημεία, τα οποία όπως έχει αναφερθεί είναι αναγκαία στη διδασκαλία της ιστορίας. Συγκεκριμένα για τη Βεργίνα, της οποίας η ιστορία είναι πλούσια σε μύθους, τραγούδια, ποιήματα, μνημεία γίνεται αντιληπτό ότι θα αποτελέσει σημαντικότερη εμπειρία τόσο για τα παιδιά του νηπιαγωγείου της Βεργίνας αλλά και για τα παιδιά από άλλα μέρη της Ελλάδας και του κόσμου, εφόσον η ιστορία του Μ.Αλεξάνδρου είναι παγκοσμίως γνωστή αλλά όσο και για παιδιά όλων των ηλικιών.

2. ΤΟΠΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

2.1 Η ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Η εισαγωγή της τοπικής ιστορίας ανάγεται στις αρχές του 20^{ου} αιώνα όπου το βρετανικό εκπαιδευτικό σύστημα την εισηγείται στο σχολικό πρόγραμμα της ιστορίας, προβάλλοντας τόσο τη συνύπαρξη της γενικής με την τοπική ιστορία όσο και την εκπαιδευτική τους χρησιμότητα στην σχολική πρακτική(Λεοντσίνης σ.50-51).

Οι μαθητές με το να βλέπουν, να μελετούν, να εξετάζουν τον ιστορικό χώρο, όπου έχει δαπανηθεί η ανθρώπινη δραστηριότητα στο παρελθόν καθίστανται ικανοί να παρατηρούν να φαντάζονται, να περιγράφουν, να συγκρίνουν και να κρίνουν πρόσωπα και πράγματα με αποτέλεσμα να οδηγούνται σε ευχερέστερη κατανόηση της πραγματικότητας του παρόντος μέσα από την πιο κοντινή γι αυτούς πραγματικότητα του παρελθόντος(Σακκής, σ.44)

Επιπρόσθετα με τη μελέτη της τοπικής ιστορίας προσφέρονται στους μαθητές ευκαιρίες να παρατηρούν, να φαντάζονται, να αιτιολογούν, να κρίνουν και να συγκρίνουν γεγονότα ιστορικά, προβλήματα φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και γενικά δραστηριότητες ανθρώπων τόσο του απώτερου όσο και του πρόσφατου παρελθόντος (Λεοντσίνης, σ.51)

Η τοπική ιστορία επίσης δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να εκμεταλλεύονται το περιβάλλον τους και μέσω αυτής της εξερεύνησης να αναπτύσσουν τις ικανότητες που προανέφερα. Αυτό εξυπηρετεί τους σκοπούς και τους στόχους της ιστορίας γιατί κάνει τους μαθητές να έχουν ενεργό δράση στην κατανόηση της ιστορίας και όχι να την παρακολουθούν ως παθητικοί δέκτες. Με αυτόν τον τρόπο, με την μελέτη του τοπικού περιβάλλοντος δηλαδή, γίνονται οι ίδιοι οι μαθητές πρωταγωνιστές μιας διαδικασίας σχολικής ιστορικής έρευνας (Λεοντσίνης, σ.52).

Ως αποτέλεσμα της άμεσης ή έμμεσης συμμετοχής του μαθητή στην εκπαιδευτική διαδικασία οφείλω να αναφέρω την δημιουργία ενός δεσμού -μεταξύ της ιστορίας που διδάσκεται στο σχολείο και της συλλογικής ιστορικής μνήμης, στην οποία πρωταγωνιστικό ρόλο παίζει η τοπική ιστορία.

Η τοπική ιστορία παράλληλα με τη γνώση του χρόνου συνεπικουρεί και στην κατανόηση του χρόνου που όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο είναι έννοιες άρρηκτα συνδεδεμένες. -Η διαχρονικότητα των ιστορικών στοιχείων γίνεται πιο εύκολα αντιληπτή σε τοπικό επίπεδο, λόγω της οικειότητας αφενός που υπάρχει με το περιβάλλον και λόγω της -αμεσότητας αφετέρου μέσω της οποίας τα παιδιά μπορούν τα ίδια να μελετήσουν και να διδαχτούν. Η μελέτη αυτή και η διδασκαλία της τοπικής ιστορίας έχουν αυτό το σημαντικό πλεονέκτημα: την εκμετάλλευση της εμπειρίας «από πρώτο χέρι» (Λεοντσίνης, σ.54). Το γεγονός αυτό συνδέει την σχολική ιστορική εργασία με τις περιβαλλοντικές προσεγγίσεις, στις οποίες θα αναφερθούμε σε επόμενο κεφάλαιο.

Σημαντικό σημείο το οποίο πρέπει να αναφέρω είναι το γεγονός ότι η τοπική ιστορία σχετίζεται άμεσα με ένα βασικό κίνητρο. Μπορεί να συμβάλλει στη διερεύνηση μεταξύ του σχολείου και του κόσμου έξω από αυτό (Λεοντσίνης σ.56). Η τοπική ιστορία παρέχει περισσότερη ιστορική κατανόηση καθώς και περισσότερο ενδιαφέρον από μέρους των μαθητών επειδή τους δίνει τη δυνατότητα να ερευνήσουν και να ανακαλύψουν το ιστορικό υλικό, το οποίο γίνεται με ιδιαίτερη ευχαρίστηση αφού ασχολούνται με τον τόπο στον οποίο ζουν. Την άποψη αυτή θα μπορούσα να την επιβεβαιώσω κι εγώ έχοντας την προσωπική εμπειρία της ενασχόλησης και εξερεύνησης του τοπικού ιστορικού υλικού. Το σχολικό έτος 1997-1998, φοιτώντας

στη γ' γυμνασίου Βεργίνας λάβαμε συμμετοχή στο πρόγραμμα «Σωκράτης», στο οποίο συνεργαζόμασταν με 2 σχολεία, ένα της Ιταλίας και ένα της Γαλλίας.. Γράψαμε ένα βιβλίο που είχε θέμα τον Μ. Αλέξανδρο και κάποια γενικά πράγματα για τον ιστορικό χώρο της Βεργίνας. Χωρίσαμε την εργασία σε διάφορα μέρη με τη βοήθεια του τότε διευθυντή και αρμόδιου του προγράμματος κύριο Ι. Δημητριάδη. Κάποια ενδεικτικά μέρη ήταν : Που τάφηκε ο Μ Αλέξανδρος, τραγούδια και ποιήματα για τον Μ Αλέξανδρο. Στην εργασία εκτός από εικόνες υπήρχαν και διάφορες ζωγραφιές από παιδιά της τάξης μου. Θυμάμαι χαρακτηριστικά με πόση «δίψα» ανοίγαμε βιβλία και διαβάζαμε και ζητούσαμε απόψεις των αρχαιολόγων της Βεργίνας. Μέσα από αυτή την εργασία οφείλω να σημειώσω ότι για πρώτη φορά έμαθα αναλυτικά την ιστορία της Βεργίνας αλλά και κάποιους μύθους που ακούγονταν για αυτή καθώς και ευαισθητοποιήθηκα για θέματα ανασκαφών, αρχαιολογικά ευρήματα, εκθέματα μουσείων και την ιστορία γενικότερα.

Με το παράδειγμα της προσωπικής μου εμπειρίας θα ήθελα να τονίσω ότι οι μαθητές μέσω της ενεργούς ενασχόλησης με την τοπική ιστορία αποβαίνουν οι ίδιοι παραγωγοί τοπικής ιστορίας και παράγουν οι ίδιοι την ιστορική γνώση, ώστε με την πάροδο του χρόνου να διακρίνουν την αξία των πηγών στην ιστορική έρευνα (Λεοντσίνης σ. 55).

Επιπρόσθετα με την τοπική ιστορία προάγεται η ιστορική περιέργεια, ενδυναμώνεται η ιστορική κατανόηση και εμπεδώνεται ασφαλέστερα η εθνική και η παγκόσμια εμπειρία αφού προωθεί σημαντικά την ανακάλυψη, τη συλλογή, την παρατήρηση, την ταξινόμηση των ιστορικών πηγών καθώς και την εξαγωγή και την παρουσίαση επιμέρους και γενικότερων ιστορικών συμπερασμάτων. Η κατανόηση είναι ευκολότερη λόγω των πολλών ευκαιριών που δίνονται για πολυφωνικές προσεγγίσεις και πολλαπλές δραστηριότητες(Λεοντσίνης, σ.58).

Κοντολογίς, η έρευνα του τοπικού ιστορικού παρελθόντος μπορεί να οδηγεί τους μαθητές σε θετική από αυτούς εκτίμηση της αξίας της ιστορίας ως κάτι πολύ ενδιαφέρον, στην ευαισθητοποίησή τους για ιστορικά θέματα εξασφαλίζοντας τις απαραίτητες πηγές, στην ανάπτυξη της κριτικής ιστορικής σκέψης των μαθητών και την ενίσχυση της ιστορικής συνείδησης.

Η ανάπτυξη και η καλλιέργεια της ιστορικής σκέψης και κρίσης προκύπτει από την ενσυναισθητική σχέση με το χώρο, επειδή ακριβώς σε αυτόν αποτυπώνεται η σφραγίδα της ανθρώπινης ύπαρξης και η ιστορική της σημασία καθίσταται άμεσα προσιτή. Η ενσυναίσθηση είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάλυση και την κατανόηση συγκεκριμένων μορφών ιστορικής σπουδής. Η ενσυναίσθηση βοηθά επειδή ακριβώς με την επιτόπια έρευνα και τη μελέτη, ο μαθητής φτάνει στο σημείο να εμβιώνει ψυχικές ενέργειες και καταστάσεις του παρελθόντος οι οποίες οδηγούσαν δρώντα πρόσωπα σε δεδομένο τόπο και χρόνο σε μια συγκεκριμένη ιστορική πράξη. Οι μαθητές επιπλέον, μπορούν να προσδιορίζουν την ταυτότητα του παρόντος και να νιώθουν πως ήταν όταν ζούσε ο άνθρωπος σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο στο παρελθόν βάζοντας τον εαυτό του στη θέση του άλλου (Λεοντσίνης, σ.83).

Τέλος θα πρέπει να θίξω δύο ζητήματα τα οποία αφορούν άμεσα την έρευνά μου. Το πρώτο είναι αυτό της ενασχόλησης των μικρών μαθητών στη μελέτη του τοπικού περιβάλλοντος καθώς τους βοηθά να εισαχθούν σταδιακά στην ιστορική μεθοδολογία.

Το δεύτερο είναι αυτό της πρωτοβουλίας του εκπαιδευτικού και της ευαισθητοποίησης και του ίδιου για την εξερεύνηση της τοπικής ιστορίας. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να είναι «επαγγελματικά» συνειδητός, χρειάζεται να γνωρίζει ότι οφείλει να εργαστεί με τους μαθητές του, να γνωρίζει ότι πρέπει να είναι ενήμερος για τις μεθόδους της ιστορικής έρευνας έτσι ώστε να αναζητεί τις πιο

κατάλληλες ερωτήσεις για την ευκολότερη κατανόηση της ιστορίας (Λεοντσίνης, σ.53).

2.1.1 ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΧΕΣΗ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Η τοπική ιστορία είναι συνυφασμένη με την ιστορία γενικά. Η μία τροφοδοτεί και ερμηνεύει την άλλη ώστε στην ουσία να αποτελούν το ίδιο πράγμα (Βαϊνά, σ.55).

Επιπρόσθετα, μέσω της τοπικής ιστορίας τα παιδιά εισέρχονται σταδιακά στην ιστορική μεθοδολογία και όπως προανέφερα αναπτύσσουν ιστορική σκέψη και κρίση, ευαισθητοποιούνται σε θέματα ιστορίας, ενισχύουν την συλλογική ιστορική τους μνήμη, οδηγούνται σε αποδοχή της ιστορίας και εκτίμησή της. Όλη αυτή η διαδικασία αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για τη διδασκαλία και την κατανόηση της ιστορίας γενικά.

Στην διδακτική πράξη, οι διαφορές μεταξύ τοπικής και γενικής ιστορίας βρίσκονται στο γεγονός ότι η πρώτη επιχειρείται με αμεσότερους τρόπους ενώ η δεύτερη περιορίζεται στη σχολική αίθουσα.

2.1.2 ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΧΕΣΗ ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Η επιστημολογική θέση που είχε τη μεγαλύτερη επίδραση στη σύνδεση του περιβάλλοντος με την εκπαίδευση είναι αυτή του Άγγλου John Locke (1632-1704) σύμφωνα με την οποία η γνώση βασίζεται αποκλειστικά στις εντυπώσεις των αισθήσεων και η μάθηση επιτυγχάνεται μέσω εμπειρίας και δοκιμής. Ο εμπειρισμός του Locke είχε μια απευθείας επιρροή στο Γερμανό εκπαιδευτικό Herbart, ο οποίος υποστήριξε τη θέση ότι η μάθηση πρέπει να αρχίζει από το άμεσο περιβάλλον του παιδιού, καθώς αποτελεί την καλύτερη πηγή οικείου υλικού και το οποίο θα μπορούσε να αποτελέσει σημείο εκκίνησης για τη μελέτη θεμάτων που είναι πέρα από τις αισθήσεις του (Παπαδημητρίου 2004: 19).

Όπως αναφέραμε ιστορία και περιβάλλον είναι έννοιες αλληλοδιαπλεκόμενες. Η παιδευτική σημασία του περιβάλλοντος είναι σημαντική μια και αποτελεί το πλαίσιο ζωής και δράσης του ανθρώπου και αντικείμενο διδακτικής πράξης καθώς μέσα από τις λειτουργίες του τα παιδιά προβληματίζονται και διδάσκονται (Σακκής, σ.33).

Η ιστορία του τοπίου φαίνεται να εξαρτάται άμεσα από το γνήσιο και άμεσο συναίσθημα της οικειότητας με το ιστορικό υλικό (Λεοντσίνης, σ.81). Η οικειότητα αυτή συμβάλλει στην καλλιέργεια κριτικής σκέψης και κρίσης, που προκύπτει από την ενσυναισθητική σχέση με το χώρο, όπως ανέφερα σε προηγούμενο κεφάλαιο.

Ωστόσο υπάρχει μια νοητή διαχωριστική γραμμή που διακρίνει με σαφήνεια την εν μέρει ασύμπτωτη περιοχή της τοπικής ιστορίας και του περιβάλλοντος. Αυτή η διάκριση προκύπτει από την απάντηση στο ερώτημα αν προάγεται μέσω των δραστηριοτήτων η καλλιέργεια κυρίως της ιστορικής συνείδησης ή την καλλιέργεια κυρίως της περιβαλλοντικής συνείδησης (Βαϊνά, σ. 120-121).

Επειδή η ιστορία ως επιστήμη περιλαμβάνει όλα εκείνα τα θέματα ιστορικής έρευνας που συνδέονται με την εκάστοτε ανθρώπινη επέμβαση στο φυσικό χώρο, η συμβολή της στο θέμα αυτό, της πρόκλησης δηλαδή ενός περιβαλλοντικού προβληματισμού, θεωρείται ότι είναι σημαντική και αναγκαία.

Επίσης, η παρατήρηση και η μελέτη των φυσικών, καλλιτεχνικών και πρακτικών εκδηλώσεων του ανθρώπου μέσω της επιτόπιας έρευνας και της εξέτασης των τοπικών αρχείων οδηγούν τον ερευνητή σε κριτική εμβάθυνση, ανάλυση και ερμηνεία του ιστορικού γίνεσθαι (Λεοντσίνης,σ81).

2.2 ΒΑΣΙΚΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Δύο είναι οι βασικοί τρόποι μελέτης της τοπικής ιστορίας. Η πρώτη πρόταση για τη δυνατότητα προσέγγισης της τοπικής ιστορίας είναι η συγκριτική μελέτη της ιστορίας δύο τόπων που παρουσιάζουν εμφανή κοινά στοιχεία ή εμφανώς αντίθετα. Μέσω αυτής της πρότασης επιτυγχάνουμε την καλλιέργεια της κριτικής ικανότητας, της ιστοριογνωστικής εξωστρέφειας που είναι ιδιαίτερα πολύτιμη σε περιοχές έξαρσης του ιστορικού εγωκεντρισμού και εθνικισμού, την προώθηση του πνεύματος βαθύτερης αλληλοκατανόησης και αλληλογνωριμίας. Εννοείται ότι αυτή η ιστορική μάθηση μέσα από τη σύγκριση προϋποθέτει ένα *minimum* ιστορικής γνώσης, η οποία αξιοποιείται κατά τον τρόπο αυτό σε μεγάλο βαθμό.

Η δεύτερη πρόταση είναι σπουδή της τοπικής ιστορίας «εκ παραλλήλων». Να γίνεται, δηλαδή, η μελέτη της τοπικής ιστορίας ενός λαού με τη μελέτη ενός άλλου, γεγονός το οποίο εξυπηρετεί τις εκπαιδευτικές ανάγκες των διαπολιτισμικών και πολυπολιτισμικών κοινωνιών (Βαϊνά, σ.107-115).

2.3 ΠΑΡΑΝΟΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ ΣΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Τρεις είναι οι βασικότερες παρανοήσεις στη διδακτική της τοπικής ιστορίας. Η πρώτη παρανόηση είναι ο συναισθηματικός υπερτονισμός του τοπικού. Αυτό μπορεί να συμβεί μέσω της εξιδανίκευσης του παρελθόντος, γεγονός που μπορεί να δράσει αρνητικά στη δημιουργία της ιστορικής συνείδησης. Η νοσταλγική αφήγηση καταλήγει εύκολα στην επικίνδυνη άποψη ότι οι «παλιοί καλοί καιροί» έχουν περάσει και χρειάζεται ολόψυχη στροφή προς το παρελθόν.

Η δεύτερη παρανόηση είναι η άποψη για μια απλουστευμένη εισαγωγή στην ευρύτερη ιστορία μέσα από την ενασχόληση με την τοπική. Η τοπική ιστορία θεωρείται περισσότερο ιστορία πολιτισμού ενώ η γενική ιστορία θεωρείται πολιτική. Δεν ενδιαφέρει η τοπική ιστορία αυτή καθ'αυτή, ενδιαφέρει αφενός η οδός για την κατανόηση της ιστορίας και αφετέρου τα ιστορικά εκείνα γεγονότα που έπαιξαν ρόλο στην διαμόρφωση της ευρύτερης ιστορίας.

Η τρίτη παρανόηση είναι αυτή του μύθου του μικρού άσημου ανθρώπου. Αναλύοντας αυτήν την παρανόηση αναφέρω ότι η ιστορική αναζήτηση υποβαθμίζεται στην παρακολούθηση της διαιώνισης της τάξης των «φτωχών ανθρώπων» μέσα από τον καθημερινό τους αγώνα για τη ζωή. Η ιστορία δεν εκλαμβάνεται ως ιστορία ανέλιξης του σύγχρονου ανθρώπου.

Όσον αφορά τις προκαταλήψεις για τη διδακτική της τοπικής ιστορίας μεγάλη βαρύτητα δίνεται στην προσωπικότητα του εκπαιδευτικού και στο βαθμό που αυτός απελευθερώνεται από αυτές.

Προκαταλήψεις υπάρχουν διαφόρων ειδών, όπως κοινωνικές, φυλετικές, εθνικές κλπ. Η αντικειμενικότητα δεν είναι εύκολη υπόθεση, όπως είχαμε δει σε άλλο κεφάλαιο την άποψη του Ferrro Marc για τη διδασκαλία της ιστορίας σε παιδιά όλου του κόσμου.

Οι προκαταλήψεις αυτές είναι αποτελέσματα της συλλογικότητας της ζωής και όπως αναφέρει ο Rothacker «όλοι οι άνθρωποι και όλοι οι πολιτισμοί ζουν στο δικό τους περιβάλλον που διαμορφώνεται βασικά από τη δική τους παρουσία» (Βαϊνά σ. 60-79).

2.4 ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Η μουσειοπαιδαγωγική εδώ και δεκαετίες έχει αμφισβητήσει την παραδοσιακή ξενάγηση ως μέθοδο προσέγγισης των μουσείων και άλλων πολιτισμικών χώρων και προτείνει εναλλακτικές μεθόδους που διευκολύνουν τα άτομα να αναπτύξουν διάλογο με τους πολιτισμικούς χώρους και να τους προσεγγίσουν με αυτενέργεια, με βάση τις δυνατότητες, τα ενδιαφέροντα και τις παραστάσεις τους (Νάκου 2001: 184). Ο ρόλος της μουσειοπαιδαγωγικής εκπαίδευσης είναι να διευκολύνει την μαθησιακή διαδικασία διαμορφώνοντας κατάλληλες εκπαιδευτικές συνθήκες και χρησιμοποιώντας τρόπους και μεθόδους που ωθούν τους παιδαγωγούμενους να εκφράζουν τις σκέψεις και τις αντιλήψεις τους, να τις επεξεργάζονται κριτικά, να δομούν νέες γνώσεις και αντιλήψεις για τον υλικό πολιτισμό και τη σημασία του.

Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο ο χώρος είναι πλέον βασικός συντελεστής μάθησης. Το μουσείο εκλαμβάνεται ως ένας παιδευτικός χώρος που δεν απευθύνεται μόνο ή κυρίως στη διανοήση καλλιεργώντας ένα αυστηρά περιχαρακωμένο πλέγμα γνώσεων και σχέσεων. Διαμορφώνει ένα διαφορετικό πλέγμα αίσθησης, θέασης και βίωσης της πραγματικότητας που επιτρέπει και προωθεί πολύπλευρες και σύνθετες μορφές υλικών, σωματικών, αισθητικών, διανοητικών και κοινωνικών και πολιτισμικών σχέσεων, γνώσεων και συμπεριφορών. Ο ρόλος του περιβάλλοντος στην εκπαίδευση είναι σημαντικός και συγκεκριμένα στην καλλιέργεια και τη νοητική ανάπτυξη του παιδιού ακόμα κι όταν αυτό βρίσκεται σε πολύ μικρή ηλικία.

Το περιβάλλον και συγκεκριμένα ο ιστορικός χώρος παίζουν ρόλο στην διδασκαλία της τοπικής ιστορίας αλλά και της ιστορίας γενικότερα. Σημαντικός εξίσου είναι και ο ρόλος του μουσείου σε αυτόν τον τομέα.

Με τον όρο «μουσείο» σήμερα δεν περιοριζόμαστε αυστηρά στη συλλογή και έκθεση αρχαιολογικών ή άλλων ευρημάτων σε ένα συγκεκριμένο κλειστό χώρο. Το περιεχόμενο της συγκεκριμένης έννοιας έχει διευρυνθεί ώστε να περιλαμβάνει κάθε χώρο που μπορεί να στεγάζει πλευρές της παλαιότερης και σύγχρονης πολιτιστικής και τεχνολογικής κληρονομιάς ενός τόπου. Ο ρόλος του μουσείου είναι δυνατόν να συνδέεται αμεσότερα με τις εκπαιδευτικές ανάγκες του σημερινού σχολείου. Εντάσσεται αρμονικά στις διδακτικές πρακτικές διάφορων γνωστικών αντικειμένων και ιδιαίτερα της γενικής και τοπικής ιστορίας, της γεωγραφίας, της μελέτης περιβάλλοντος, της αισθητικής αγωγής (Κόκκινος-Αλεξάκη, σ.109).

Τα μουσεία είναι πλούσια σε μαρτυρίες που αποδίδουν όψεις, πλευρές του υλικού πολιτισμού του ανθρώπου και του φυσικού περιβάλλοντος του. Κάθε μορφής δημιουργήματα του λαϊκού πολιτισμού και της τέχνης παρέχουν πλήθος μηνυμάτων και ερεθισμάτων στον μαθητή και συμβάλλουν στην εξέλιξη της ιστορικής έρευνας σε ελκυστική περιπέτεια.

Ο υλικός πολιτισμός είναι ένα πλαίσιο και μέσο επικοινωνίας που εμπλέκεται στην κοινωνική πρακτική. Μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί να χρησιμοποιηθεί για τη μετάδοση, την αποθήκευση ή τη διατήρηση κοινωνικών πληροφοριών. Μπορεί να θεωρηθεί ως ένα είδος κειμένου, ως μια σιωπηλή μορφή γραφής και διαλόγου. Είναι πάντα μια κοινωνική παραγωγή και δεν παράγεται από τα άτομα αλλά μάλλον τα άτομα δομούνται μέσω αυτού. Κάθε αντικείμενο μπορεί να φέρει πολλά και ποικίλα νοήματα ακόμα και αντίθετα γιατί τα νοήματα δεν εξαρτώνται από το ίδιο το αντικείμενο αλλά κυρίως από τη δυναμική της ερμηνείας τους. Η πολυσημία των

αντικειμένων παραπέμπει στη λειτουργία τους ως μη λεκτικού κώδικα επικοινωνίας (Νάκου, σ.94-97).

Τα αντικείμενα συνδέονται με τις κοινωνίες που τα επινόησαν, τα κατασκεύασαν, τα χρησιμοποίησαν γι' αυτό και κάθε ερμηνεία αντικειμένων, άμεσα ή έμμεσα, είναι και μια ερμηνεία του αντίστοιχου ιστορικού κοινωνικού πλαισίου. Δίχως αυτό το κοινωνικό περιεχόμενο τα αντικείμενα θα ήταν ασήμαντα. Η ιδέα και η έκφρασή της δεν είναι δύο οντότητες ξεχωριστές αλλά ένα και αυτό κοινωνικό κατασκεύασμα (Pearce, σ.42).

Συγκεκριμένα στην τοπική ιστορία, το μουσείο προσφέρει την ευκαιρία στο μαθητή να γνωρίσει την ιστορία του, να αναζητήσει και να αξιολογήσει την εξέλιξη της πολιτισμικής ταυτότητας και να προσδιορίσει το παροντικό νόημα της ιστορικής ζωής του σύγχρονου ανθρώπου.

Στο πλαίσιο της διδακτικής του μαθήματος της γενικής και τοπικής ιστορίας, οι μαθητές έχουν την ευκαιρία στο χώρο του μουσείου και στους ιστορικούς ή αρχαιολογικούς χώρους να εκφράσουν απόψεις, ιδέες, προσωπικά συναισθήματα και να καλλιεργήσουν την φαντασία τους ώστε να αναπλάσουν όψεις του ιστορικού παρελθόντος και να εντοπίσουν την ιστορική εξέλιξη (Κόκκινος,σ.111).

Όσον αφορά τα παιδιά που βρίσκονται στην προσχολική ηλικία το μουσείο, μέσα από μια ευχάριστη εμπειρία που θα προσφέρει η επίσκεψη, προσαρμοσμένη στις απαιτήσεις του μαθήματος της ιστορίας και τα ενδιαφέροντα των παιδιών, δίνει την ευκαιρία για κατανόηση του ιστορικού χρόνου και της αλλαγής.

Τα εκθέματα μπορεί να αντιπροσωπεύουν τις αξίες και να δίνουν πληροφορίες για το ιστορικό παρελθόν με τρόπο αυθεντικό. Άλλωστε αυτό που κάνει ιδιαίτερα τα μουσεία είναι η αυθεντικότητα των αντικειμένων τους (Pearce, σ.46). Αξιοποιείται έτσι η κάθε μορφής διδακτική εργασία και επιτόπια σχολική έρευνα στο μουσείο ή στον ιστορικό χώρο συμβάλλοντας στην ανάπτυξη γνωστικών, συναισθηματικών και ψυχοκινητικών δεξιοτήτων των μαθητών.

Σημαντικό ρόλο και στους μουσειακούς χώρους παίζουν οι εκπαιδευτικοί οι οποίοι καλούνται να αξιοποιούν τις ιδιαίτερες παιδευτικές διαστάσεις του χώρου, να αναπτύξουν ενεργητικές και αμφίδρομες σχέσεις με τους παιδαγωγούμενους ώστε να διευκολύνουν τη διανοητική. Ψυχική, σωματική, συναισθηματική, αισθητική και κοινωνική προσέγγιση των πολιτισμικών χώρων και του υλικού πολιτισμού αναπτύσσοντας διαφορετικές εκπαιδευτικές τακτικές.

3. ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ-ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

3.1 ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Βασικός στόχος του προγράμματος είναι η προσέγγιση της ιστορίας και της γεωγραφίας. Μέσα από αυτόν τον στόχο αναμένεται να ξεδιπλωθούν όλα τα θετικά στοιχεία που υπάρχουν στους μικρούς μαθητές και να επηρεαστεί ο τρόπος με τον οποίο τα παιδιά βλέπουν τον ιστορικό χώρο. Αυτός είναι ένας διευρυμένος στόχος που συνδέεται με τη διδασκαλία της ιστορίας.

Ο ιστορικός χώρος της Βεργίνας είναι ένας χώρος πλούσιος σε ερεθίσματα, για τα οποία υπάρχει και μια σειρά επιμέρους στόχων που σχετίζονται με τις δραστηριότητες. Οι στόχοι κλιμακώνονται από την απόκτηση της βιωματικής εμπειρίας μέσα στον ιστορικό χώρο σχετικά με τη ζωή των ανθρώπων εκείνης της εποχής μέχρι την ανάπτυξη συγκεκριμένης συμπεριφοράς από μέρους των παιδιών που θα προκύπτει από τη διερεύνηση και την αναβάθμιση της σχέσης τους με τον ιστορικό χώρο. Έτσι στόχοι του προγράμματος έχουν αφετηρία την κοινωνική ιστορία που συνδέεται με το χώρο, τις συνθήκες ζωής, τις συνθήκες και επεκτείνεται στη διαχρονικότητα των ανθρώπινων ενεργειών ως εκδηλώσεων ζωής.

Επίσης αναφέρονται στην ανάπτυξη της περιβαλλοντικής ικανότητας των παιδιών και στην αισθητική, γλωσσική, κοινωνική και συναισθηματική καλλιέργεια από μέρους τους, οι οποίες πηγάζουν από τα αισθητικά, λειτουργικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά του χώρου και αναμένεται να αποκτηθούν χάρη στη μετατροπή του σε υλικό πεδίο αγωγής. Πιο συγκεκριμένα το πρόγραμμα στοχεύει να αξιοποιήσει τις δυνατότητες των παιδιών ώστε αρχικά να προσεγγίσουν με βιωματικό τρόπο τις δράσεις και πρακτικές των ανθρώπων μιας άλλης εποχής η οποία αντανάκλαται στα μνημεία ενός συγκεκριμένου ιστορικού χώρου.

Επιπρόσθετα το πρόγραμμα στοχεύει στο να αντιληφθούν τη λειτουργία του ιστορικού χώρου για τη ζωή των ανθρώπων εκείνης της εποχής και να κατακτήσουν τη διαχρονικότητα της ανθρώπινης παρουσίας καθώς και των ανθρώπινων αναγκών, δράσεων και πρακτικών.

Επίσης είναι σημαντικό να κατανοήσουν τη σημασία και το ρόλο των ανασκαφών και των αρχαιολόγων.

Τέλος, γενικοί στόχοι του προγράμματος είναι η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, η αισθητική καλλιέργεια, η ευαισθητοποίηση των παιδιών γύρω από θέματα ιστορίας και μουσείων καθώς και η απόκτηση μιας συμπεριφοράς τόσο ψυχοκινητικής όσο και λεκτικής και κοινωνικής που να εναρμονίζεται με τα δεδομένα του ιστορικού χώρου.

3.1.1 ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ

Ο ιστορικός χώρος, ο οποίος επιλέχθηκε για την εφαρμογή του προγράμματος έπρεπε να ανταποκρίνεται σε ορισμένες προϋποθέσεις ώστε να αξιοποιηθεί η σχέση του παιδιού με το χώρο σε μια προοπτική αγωγής. Τα κριτήρια ήταν δύο ειδών:

A) Πραγματογνωσίας, σχετικά δηλαδή με τη σημασία του χώρου για την ιστορία της περιοχής και της χώρας γενικότερα.

B) Διδακτικής, σχετικά δηλαδή με τις δυνατότητες παιδαγωγικής αξιοποίησης βάσει των χαρακτηριστικών του χώρου, την ποικιλία ερεθισμάτων και την επικέντρωση του ενδιαφέροντος των παιδιών.

ΤΟ ΑΝΑΚΤΟΡΟ

Σε μικρή απόσταση νοτιοανατολικά του χωριού της Βεργίνας, χωριό που απέχει 14 χιλιόμετρα από την πόλη της Βέροιας, ήταν χτισμένο το ανάκτορο της αρχαίας πρωτεύουσας σε ασφαλή θέση με υπέροχη θέα. Η ανασκαφή του άρχισε από τον Γάλλο αρχαιολόγο L. Hezey το 1861. Πρόκειται για ένα οικοδόμημα που είχε μήκος 104,5 μέτρα και πλάτος 88,5 μέτρα. Το σχέδιο του μοιάζει με των σπιτιών εκείνης της εποχής, οι διαστάσεις του όμως είναι πολύ μεγαλύτερες. Γύρω από την τετράγωνη περίστυλη κεντρική αυλή του ήταν χτισμένα πολλά μεγάλα δωμάτια. Στην αυλή οδηγούσε μια μεγάλη είσοδος. Δύο από τις πτέρυγες του κτιρίου, η ανατολική και η δυτική ήταν διώροφες. Κατά μήκος της βόρειας πτέρυγας υπήρχε εξώστης από όπου φαινόταν όλος ο κάμπος. Στους χώρους γύρω από την αυλή κατοικούσαν η βασιλική οικογένεια και η φρουρά. Ο πιο σημαντικός και επίσημος από τους χώρους αυτούς πρέπει να ήταν η τετράγωνη εξωτερικά και κυκλική εσωτερικά αίθουσα, δίπλα ακριβώς στο πρόθυλο η θόλος, όπως την ονόμασε ο πρώτος ανασκαφέας του ανακτόρου. Ίσως αυτή να ήταν η αίθουσα του θρόνου. Στο δάπεδό της βρέθηκε η επιγραφή *Ηρακλή πατρώω* που σημαίνει στον γενάρχη Ηρακλή. Το δάπεδο ενός άλλου δωματίου, του Ε, ήταν στολισμένο με λεπτοδουλεμένη ψηφιδωτή σύνθεση από γεωμετρικά σχήματα και φυτά, που κατέληγαν στις γωνιές σε 4 γυναικείες μορφές. Οι αρχαιολόγοι χρονολογούν το ανάκτορο στο δεύτερο μισό του 4^{ου} αιώνα π.Χ. (φωτογραφικό υλικό υπάρχει στο παράρτημα).

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

Πολύ κοντά στη βόρεια πλευρά του ανακτόρου και σε απόσταση μόλις 60 μέτρων αποκαλύφθηκε το θέατρο της πόλης. Χρονολογείται και αυτό στον 4^ο αιώνα. Συνδεόταν στενά με το ανάκτορο όπως φαίνεται και από τη θέση των δύο αυτών οικοδομημάτων. Είναι κατασκευασμένο με τον ίδιο τρόπο που χτιζόνταν όλα τα ελληνικά θέατρα εκείνης της εποχής. Αποτελείται από την ορχήστρα, δηλαδή τον κυκλικό χώρο όπου παίζονταν η παράσταση (Φωτογραφικό υλικό υπάρχει στο παράρτημα).

Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΤΑΦΟΣ ΤΟΥ ΡΩΜΑΙΟΥ

Η ανασκαφή του ξεκίνησε από τον καθηγητή Ρωμαίο και της ομάδας του από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης το 1938, του οποίου το όνομα δόθηκε στον τάφο. Μαθητής του Ρωμαίου ήταν ο Μανόλης Ανδρόνικος, ο οποίος ήταν και αυτός που με ανασκαφές έφερε στο φως και τα υπόλοιπα εκθέματα του μουσείου της Βεργίνας. Ο μακεδονικός τάφος του Ρωμαίου πιθανολογείται ότι ανήκει σε κάποιο μέλος της βασιλικής οικογένειας αλλά δεν υπάρχουν ακριβή στοιχεία καθώς έχει συλληφθεί δύο φορές στην αρχαιότητα. Χρονολογείται το 300 π.Χ.

Η ΜΕΓΑΛΗ ΤΟΥΜΠΑ

Στη δυτική άκρη του νεκροταφείου, το οποίο απλώνεται στην περιοχή ανάμεσα στα χωριά Παλατίτσια και Βεργίνα, υψωνόταν ένας τεράστιος τύμβος : η Μεγάλη Τούμπα, όπως ονομαζόταν. Είχε διάμετρο 110 μέτρα και ύψος 12 μέτρα, μέγεθος σπάνιο σε όλο τον ελλαδικό χώρο. Στο χώμα της Μεγάλης Τούμπας οι ανασκαφές έφεραν στην επιφάνεια εκατοντάδες κομμάτια από μαρμάρινες ταφόπετρες, που οι αρχαιολόγοι ονομάζουν

επιτάφιος ή επιτύμβιος στήλες. Οι στήλες αυτές είχαν παραλληλεπίπεδο σχήμα και ήταν στολισμένες με μορφές ή διακοσμητικά θέματα ανάγλυφα ή ζωγραφισμένα με χρώματα. Όποια κι αν ήταν η διακόσμησή τους έφεραν πάντα χαραγμένο το όνομα του νεκρού και το όνομα του πατέρα του ή, αν ήταν γυναίκα, το όνομα του συζύγου της. (Θεοδώρου, Γκράτζιου 2005 : σ.29).

Το φθινόπωρο του 1977 κάτω από τα χρώματα και τις κομματιασμένες ταφόπετρες της Μεγάλης Τούμπας βρέθηκαν τρεις τάφοι και ένα μικρό οικοδόμημα. Ο μακεδονικός τάφος της Μεγάλης Τούμπας ήταν ο μεγαλύτερος τάφος που είχε βρεθεί ως το 1977 με 9,50 μέτρα μήκος, πλάτος 4,46 και ύψος 5,30 μέτρα και ο πρώτος που δεν έχει συληθεί από τυμβωρύχους. Επάνω από τις μετόπες βρίσκεται μια πλατιά ταινία, η ζωφόρος όπως λέγεται. Έχει ύψος 1,16 μέτρα και φέρει μια τοιχογραφία που έχει σωθεί και το θέμα της είναι το κυνήγι μέσα στο δάσος. Έχουν διατηρηθεί τα αρχικά χρώματα: το κόκκινο, το μπλε και το άσπρο. Στο εσωτερικό του τάφου βρέθηκαν οξειδωμένα αγγεία και όπλα, κτερίσματα και στολίδια του νεκρού. Μέσα στο θάλαμο του τάφου και σε κεντρική θέση υπήρχε μια μαρμάρινη σαρκοφάγος, μέσα στην οποία υπήρχε μια χρυσή λάρνακα, στο εσωτερικό της οποίας ήταν φυλαγμένα τα οστά ενός νεκρού 40-50 χρόνων, πλυμένα με κρασί και αρωματισμένα τυλιγμένα με ένα ολοπόρφυρο ύφασμα. Πλάι στα οστά σαν σύμβολο και τιμή για το νεκρό του τάφου, υπήρχε ένα περίτεχνο και χρυσό στεφάνι από φύλλα και καρπούς βελανιδιάς. Το μεγαλύτερο και από τα σημαντικότερα κτερίσματα του θαλάμου ήταν η νεκρική κλίνη. Βρέθηκαν επίσης ένα ασημένιο-επίχρσο κυκλικό διάδημα δίπλα στο σιδερένιο κράνος, ένας ξεχωριστός χάλκινος τρίποδας με λιονταρίσια πόδια και διάφορα σκεύη συμποσίου, ο θώρακας, οι περικνημίδες, οι παραγναθίδες, η χρυσελεφάντινη ασπίδα, περιτραχήλια, σιδερένιο ξίφος. Στον προθάλαμο του τάφου βρέθηκε μια μικρή χρυσή λάρνακα, μια δεύτερη μικρή χρυσελεφάντινη κλίνη, ένα χρυσό γυναικείο διάδημα, ένα γυναικείο στεφάνι από άνθη μυρτιάς. Μέσα στη λάρνακα υπήρχε ένα ύφασμα κεντημένο με λωρίδες χρυσού και μέσα σε αυτό τυλιγμένα τα οστά μιας γυναίκας 23-25 ετών, τα οποία πιθανολογούνται ότι ανήκουν στην 7^η σύζυγο του Φιλίππου Β΄.

Στη ρίζα της Μεγάλης Τούμπας βρέθηκε ο μικρότερος από τους χριστούς τάφους, ο τάφος με την αρπαγή της Περσεφόνης. Είναι ένα τετράπλευρο κτίσμα σαν ένα μικρό υπόγειο δωμάτιο, που έχει μήκος 3,5 μέτρα, πλάτος 2,1 και ύψος 3 μέτρα. Από τα λίγα οστά που βρέθηκαν στο δάπεδό του λέγεται ότι μέσα στον τάφο αυτό ήταν θαμμένοι ένας άνδρας, μια γυναίκα και ένα νεογέννητο. Τις πλευρές του τάφου κοσμεί μια τοιχογραφία με θέμα την αρπαγή της Περσεφόνης από τον Πλούτωνα. Το έργο πρέπει να έγινε από μεγάλο ζωγράφο καθώς κατόρθωσε να δώσει τη γρήγορη κίνηση, την ένταση της σκηνής και τα συναισθήματα των προσώπων. Εκτός από την Περσεφόνη εικονίζονται και τρεις γυναίκες οι οποίες φαίνεται πως είναι οι Μοίρες καθώς και η Δήμητρα, η μητέρα της Περσεφόνης. Εικονίζεται και ο Ερμής που τρέχει μπροστά από το άρμα του Πλούτωνα.

Στις ανασκαφές βρέθηκε κι ένας ακόμη ασύλητος τάφος με διαστάσεις 6,5x6 μέτρα και ονομάζεται ο τάφος του πρίγκιπα. Ο νεκρός ήταν έφηβος και επικρατεί η άποψη ότι πρόκειται για το γιο του Μεγάλου Αλεξάνδρου τον Αλέξανδρο Δ΄. Στο εσωτερικό του τάφου βρέθηκαν ένα μεγάλο επίχρσο στεφάνι από φύλλα και καρπούς μυρτιάς, αιχμές δοράτων, κομμάτια από τη διακόσμηση του θώρακα, αργυρά σκεύη, ένας χάλκινος λιχνοστάτης, ένα μυροδοχείο, ένας ασκός, ένας κάδος με χρυσό ανθέμιο, ο ηθμός, το

σουρωτήρι του κρασιού, οι κύλικες, οι κάλυκες, οι κάνθαροι, τα καλλίγραμμα ποτήρια του κρασιού και μορφές από την κλίνη που χάθηκε (Φωτογραφικό υλικό υπάρχει στο παράρτημα).

3.2 Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ

Θα πρέπει να αναφέρω ότι η Βεργίνα είναι το χωριό στο οποίο μεγάλωσα και αυτό με έκανε από πολύ μικρή ηλικία να είμαι ευαισθητοποιημένη σε ιστορικά θέματα και μουσειακά εκθέματα καθώς και να γνωρίζω την ιστορία της από πολύ παλιά. Επιπρόσθετα θα ήθελα να αναφέρω τη θέληση μου για την πραγματοποίηση προγραμμάτων με ιστορικό περιεχόμενο για παιδιά προσχολικής ηλικίας κυρίως στον δήμο Βεργίνας. Η έννοια της αντανάκλαστικότητας ήταν ίσως ο σημαντικότερος λόγος για την επιλογή του χώρου. Η έννοια της αντανάκλαστικότητας βασίζεται στο γενικότερο φαινόμενο της συμβολικής αλληλεπίδρασης αφού τα στοιχεία του ιστορικού χώρου παραπέμπουν σε μηνύματα που έχουν σχέση με τη ζωή των ανθρώπων εκείνης της εποχής (τάφοι, αγγεία, προσωπικά αντικείμενα), τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε μια προοπτική αγωγής (Δημητριάδου 2002: 185). Η έννοια της αντανάκλασης υποδηλώνει ένα σημαντικό τρόπο με τον οποίο ο υλικός πολιτισμός ως σύστημα δεν αντιστοιχεί απόλυτα στη γλώσσα ως σύστημα. Γλώσσα και υλικός πολιτισμός δεν βρίσκονται δηλαδή σε απόλυτη αναλογία μεταξύ τους. Ο υλικός πολιτισμός διαθέτει μια δική του ανεξάρτητη κοινωνική οντότητα που συνεισφέρει στην κοινωνική αναπαραγωγή (Pearce 2002: 42-43).

Ο συγκεκριμένος ιστορικός χώρος αποτελεί πλαίσιο ζωντανής εμπειρίας για τα παιδιά αφού έχει ίχνη ανθρώπινης παρουσίας και βοηθά στην ευκολότερη κατανόηση από μέρους των παιδιών της διαχρονικότητας της ανθρώπινης δραστηριότητας. Με τη βοήθεια αυτού η ιστορική αναδρομή γίνεται περισσότερο ενδιαφέρουσα και δεν αποτελεί μια «ψυχρή» αναδρομή στο παρελθόν.

3.2.1 ΟΙ ΕΝΝΟΙΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΣΕΓΓΙΖΟΝΤΑΙ

Οι έννοιες που προσεγγίζονται είναι οι εξής:

- Η έννοια του μνημείου
- Η έννοια του αρχαιολόγου
- Η έννοια των λέξεων: ανάκτορο, θέατρο, τάφος, επιτύμβιες στήλες, λάρνακα, πανοπλία, ασπίδα.
- Έννοιες της κοινωνικής ζωής των ανθρώπων σε σχέση με τον ιστορικό χώρο.

ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

Η πρώτη υπόθεση που μας απασχολεί είναι η ικανότητα των παιδιών να προσεγγίζουν έννοιες της ιστορίας και της γεωγραφίας. Όλα όσα αναφέραμε στο θεωρητικό μέρος σχετικά με την κατανόηση της ιστορίας από τα παιδιά, κατά πόσο βοηθά ο ιστορικός χώρος και κατ'επέκταση η τοπική ιστορία. Μια δεύτερη είναι αυτή της ανάπτυξης αλληλεπίδρασης των παιδιών με τον ιστορικό χώρο μέσα σε αυτόν στο πλαίσιο μιας παιδαγωγικής διαδικασίας. Τέλος η αξιοποίηση του ιστορικού χώρου από παιδαγωγική πλευρά και αν και πως επιδρά στην συνολική προσωπικότητα του

παιδιού(καλλιέργεια της φαντασίας, γλώσσας, κριτικής σκέψης). Τα παιδιά συμπεριφέρονται διαφορετικά στο χώρο του μουσείου, αναπτύσσουν σχέση με τα εκθέματα, φαντάζονται τη χρησιμότητά τους σε κάποια προηγούμενη εποχή.

4. PROJECT

ΟΡΙΣΜΟΣ, ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Στην ελληνική γλώσσα ο όρος «μέθοδος project» μεταφράζεται ως βιωματική επικοινωνιακή διδασκαλία. Ο όρος αυτός αναφέρεται και στη μέθοδο διδασκαλίας και στη διαθεματική οργάνωση της γνώσης του αναλυτικού προγράμματος και αποδίδεται ως «συλλογικά διεπιστημονικά σχέδια εργασίας πολλαπλής νοημοσύνης». (Κοσσυβάκη 2003: 449-451). Χαρακτηριστικό του μοντέλου αυτού είναι ο σχεδιασμός και η δράση του μαθητή κυρίως σε ελαγχόμενα περιβάλλοντα σε ατομική ή συλλογική βάση. Συμπεριλαμβάνει την ολόπλευρη συμμετοχή του και απευθύνεται σε θέματα διακριτών μαθημάτων ή σε διεπιστημονικού και διαθεματικού χαρακτήρα προβλήματα και θέματα του φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος. Επιδιώκεται η απόκτηση της γνώσης σχετική με τη ζωή, κατανοείται η μάθηση ως δράση, προκαλείται η ολόπλευρη συμμετοχή του μαθητή, η μάθηση είναι ουσιαστική, δηλαδή συμμετέχει κάποιος σε αυτή επειδή τη θεωρεί σημαντική, γίνεται η ενσωμάτωση πολλών αισθήσεων και πραγματοποιείται η σχέση και αλληλεπίδραση μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών.

ΤΑ ΟΦΕΛΗ ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Τα παιδιά μπορούν να ωφεληθούν αν εμπλακούν συναισθηματικά και αφοσιωθούν στο να ανακαλύψουν κάποια πράγματα και να ανακαλύψουν νέες γνώσεις και δεξιότητες. Το παιδί έχει ευκαιρίες να συμμετάσχει στη διερεύνηση ενός θέματος που το ενδιαφέρει και με αυτόν τον τρόπο να καλλιεργήσει τις τάσεις που έχει να μάθει. Όταν οι μαθητές δραστηριοποιούνται από αυτό που αναλαμβάνουν να κάνουν, η κλίση τους να επιλύουν προβλήματα και να προσπαθούν να επιτύχουν καλύτερα τα πράγματα μπορεί να αναπτυχθεί και να ενισχυθεί.

Επιπρόσθετα τα σχέδια δράσης δίνουν την ευκαιρία στο παιδί ικανοποιώντας τα ενδιαφέροντά του να βελτιώσει βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα τη σχολική του επίδοση και να αναπτυχθεί κοινωνικά και συναισθηματικά. Δίνονται επίσης οι ευκαιρίες στα παιδιά να παίρνουν πρωτοβουλίες για δραστηριότητες και να κατακτήσουν εύκολα τις βασικές δεξιότητες στην ανάγνωση, την εκφορά του λόγου, τα μαθηματικά.

Επειδή οι δραστηριότητες μοιάζουν με διαδικασία διερεύνησης τα παιδιά αποκτούν νέα ενδιαφέροντα διερευνώντας σε βάθος ένα θέμα και αυτό είναι ιδιαίτερα ωφέλιμο για τη σχολική επίδοση (Helm, Katz 2002 : 9-11).

5. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΠΑΙΧΝΙΑΔΙ ΓΝΩΡΙΜΙΑΣ

Αφού καθόμαστε με τα παιδιά στον χώρο της παρεούλας εμφανίζω μια κούκλα και την γνωρίζω στα παιδιά. Την κούκλα την λένε Λία και αγαπάει τα μνημεία. Ζητάω από τα παιδιά να που το όνομά τους στην κούκλα και να γνωριστούν με αυτήν γιατί η Λία αγαπάει τόσο πολύ τα μνημεία που θα μας βοηθήσει να τα γνωρίσουμε κι εμείς.

ΠΡΩΤΗ ΟΜΑΔΑ: ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΑΝΑΚΤΟΡΟ, ΤΟ ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΤΑΦΟ ΤΟΥ ΡΩΜΑΙΟΥ.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1^η

ΘΕΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΒΕΡΓΙΝΑΣ

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ: ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ : Να έρθουν σε μια πρώτη επαφή με τα μνημεία της Βεργίνας(το ανάκτορο, το θέατρο).

ΥΛΙΚΑ: Εικόνες από το βιβλίο Βεργίνα.

ΜΕΘΟΔΟΣ: Συζήτηση

ΧΩΡΟΣ : Παρεούλα.

ΑΦΟΡΜΗΣΗ: Δείχνω τις εικόνες στα παιδιά και τους ρωτώ αν τις έχουν ξαναδεί και τι νομίζουν ότι είναι.

ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ: Αρχικά έδειξα στα νήπια τις εικόνες από το ανάκτορο και τα ρώτησα αν γνωρίζουν τι είναι αυτό που δείχνουν οι εικόνες. Ένα παιδάκι μου απάντησε ότι μοιάζουν με αυτά που είχε δει με τη μαμά του σε ένα μουσείο. Συμφώνησα με το παιδί και ρώτησα αν γνωρίζει οι συγκεκριμένες εικόνες από ποιο μέρος είναι. Το παιδί δεν απάντησε και τότε εγώ είπα ότι είναι από τη Βεργίνα. Ξαναρώτησα τα παιδιά αν έχουν πάει ποτέ στη Βεργίνα. Εκείνα μου απάντησαν ναι. Ρώτησα αν έχουν πάει να δουν τα μουσείο ή τα υπόλοιπα μνημεία που βρίσκονται στη Βεργίνα. Κάποια μου είπαν ναι και κάποια άλλα όχι. Ξεκίνησα τότε να τους λέω ότι στα πολύ παλιά τα χρόνια στη Βεργίνα ζούσε ένας βασιλιάς που το όνομά του ήταν Φίλιππος. Ο Φίλιππος έζησε σε ένα μεγάλο παλάτι, που το λέμε και ανάκτορο. Επίσης ανέφερα στα παιδιά ότι εκτός από το Φίλιππο στη Βεργίνα ζούσαν και πολλοί άλλοι άνθρωποι, που δούλευαν και έκαναν ότι κάνουμε κι εμείς σήμερα, δηλαδή έβγαιναν βόλτες και πήγαιναν στο θέατρο. Αυτό όμως έγιναν πριν πολλά πολλά χρόνια. Τώρα μετά από τόσα χρόνια στην Βεργίνα έμειναν κάποια κομμάτια του θεάτρου και του ανακτόρου για να θυμίζουν εκείνη την εποχή. Αυτά που έμειναν είναι αυτά που βλέπουμε στις παρακάτω εικόνες. Έδειξα εικόνες του θεάτρου και του ανακτόρου.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η προηγούμενη δραστηριότητα ήταν μια απλή δραστηριότητα προφορικού λόγου. Ήμουν πολύ αγχωμένη και αυτό γιατί δεν έχω ξανακάνει κάποιο αντίστοιχο πρόγραμμα και πολλές φορές δεν μπορούσα να μιλήσω στα νήπια και να τους εξηγήσω τους χώρους με απλά λόγια. Αυτό είναι αντιληπτό και από τις συνεντεύξεις που πήρα από τα παιδιά. Ο λόγος μου δεν είναι ο καλύτερος δυνατός, πολλές φορές διακόπτω τα παιδιά και απαντώ από το άγχος μου νωρίτερα από αυτά.

Τα παιδιά με την βοήθεια των εικόνων πιστεύω ότι κατάφεραν να έρθουν σε επαφή με το ανάκτορο και το θέατρο αλλά περισσότερο σημαντική ήταν η επίσκεψη στην κατανόηση του χώρου παρά οι εικόνες του βιβλίου.

Η δραστηριότητα ήταν απλή με το μόνο υλικό, το πολύ καλά εικονογραφημένο βιβλίο «Βεργίνα» και πιστεύω ότι ο στόχος επιτεύχθηκε και η δραστηριότητα εξελίχθηκε ομαλά.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2^η

ΘΕΜΑ : ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΒΕΡΓΙΝΑΣ

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ : ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ: Να έρθουν σε επαφή με την έννοια μνημείο.

ΥΛΙΚΑ: Εικόνες από το βιβλίο «Βεργίνα».

ΜΕΘΟΔΟΣ: Συζήτηση

ΧΩΡΟΣ: Παρεούλα

ΑΦΟΡΜΗΣΗ : Η προηγούμενη συζήτηση.

ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ: Ανέφερα στα παιδιά ότι όλα αυτά που έμειναν από την εποχή του βασιλιά Φιλίππου είναι για να θυμίζουν εκείνη την εποχή. Αυτά λέγονται μνημεία. Στη συνέχεια ανέφερα τα χαρακτηριστικά των μνημείων : προέρχονται από μια παλιά εποχή, τώρα πλέον δεν μένει κανείς εκεί αλλά κάποτε έμεναν εκεί, πηγαίνει ο κόσμος να τα βλέπει γιατί είναι πολύ σημαντικά, διαφέρουν από τα υλικά με τα οποία είναι χτισμένα τα σπίτια μας σήμερα και τέλος ανακοίνωσα στα παιδιά ότι εμείς θα πάμε να δούμε τέτοια μνημεία και θα τα αγγίξουμε για να καταλάβουμε τη διαφορά.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η δραστηριότητα αυτή ήταν πιο σύνθετη από την προηγούμενη από την άποψη ότι έπρεπε να μιλήσουμε για μια συγκεκριμένη έννοια στα παιδιά, την οποία όλα σχεδόν τα παιδιά άκουγαν πρώτη φορά. Μερικά μάλιστα μπερδεύαν την λέξη αυτή με την λέξη μνήματα και χρειάστηκε να το πω αρκετές φορές για να το κατανοήσουν αν και διατηρώ αμφιβολίες για το κατά πόσο θυμούνται ακόμα αυτή την έννοια. Αυτό γίνεται εύκολα αντιληπτό από τις συνεντεύξεις που μου έδωσαν τα παιδιά στο τέλος των δραστηριοτήτων (παράρτημα).

Πιστεύω ότι από μέρος μου έδωσα έναν σαφή ορισμό για τη λέξη μνημείο, προσπαθώντας να μην απλουστεύσω σε μεγάλο βαθμό ώστε να χαθεί η σημασία της. Οι εκφράσεις μου ήταν σαφείς αλλά δεν πίεσα τα παιδιά να θυμούνται αυτήν την έννοια. Σε κάποιες στιγμές στην επίσκεψή μας στους χώρους του ανακτόρου, του θεάτρου και του τάφου ρωτούσα τα παιδιά τι είναι όλα αυτά που βλέπουμε.

Τα παιδιά πιστεύω ότι δεν θα θυμούνται την έννοια μνημείο, ωστόσο ήταν μια έννοια, η οποία έπρεπε να γίνει έστω και στο ελάχιστο αντιληπτή από τα παιδιά καθώς το μνημείο αποτελεί το λόγο για τον οποίο επισκεπτόμαστε έναν ιστορικό χώρο αλλά και συχνά αναφερόμαστε σε αυτό όταν μιλάμε για επισκέψεις σε ιστορικούς χώρους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3^η

ΘΕΜΑ : ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΒΕΡΓΙΝΑΣ

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ : ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ: Να έρθουν σε επαφή με την έννοια αρχαιολόγος.

ΥΛΙΚΑ: Εικόνες από το βιβλίο «Βεργίνα».

ΜΕΘΟΔΟΣ: Συζήτηση

ΧΩΡΟΣ: Παρεούλα

ΑΦΟΡΜΗΣΗ : Η προηγούμενη συζήτηση.

ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ: Αναφέρω στα παιδιά ότι όλα αυτά τα μνημεία για τα οποία συζητάμε κάποιοι τα βρήκανε, τα περιποιηθήκανε και έτσι μπορούμε μέχρι και σήμερα να τα θαυμάζουμε. Ρωτάω τα παιδιά αν γνωρίζουν πώς λέγονται αυτοί οι άνθρωποι που σκάβουν και βρίσκουν μνημεία. Τα παιδιά δεν γνώριζαν και τότε εγώ τους ανέφερα τη λέξη αρχαιολόγοι. Έπειτα τους είπα ότι οι αρχαιολόγοι είναι άνθρωποι που δουλεύουν σε μέρη όπως το ανάκτορο και το θέατρο και περιποιούνται τα μνημεία αλλά και προσπαθούν σκάβοντας να βρουν και άλλα μνημεία. Από αυτούς γνωρίζουμε τι είναι το κάθε μνημείο, πως λέγεται και τι γινόταν σε αυτό στα πολύ παλιά χρόνια.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα ήταν και αυτή απλή. Πιστεύω ότι ο στόχος επιτεύχθηκε, δηλαδή τα παιδιά κατάφεραν να αντιληφθούν την δουλειά του αρχαιολόγου. Θεωρώ ότι χρησιμοποίησα τις κατάλληλες εκφράσεις ώστε να κάνω σαφές στα παιδιά το επάγγελμα του αρχαιολόγου. Η δραστηριότητα εξελίχθηκε ομαλά και τα παιδιά πιστεύω ότι κατάφεραν να κατακτήσουν την συγκεκριμένη έννοια. Αυτό το συμέρανα από την επίσκεψη στον ιστορικό χώρο όπου αρχικά τα παιδιά δεν ανέφεραν καθόλου τη λέξη αλλά μετά άρχισαν να την αναφέρουν αλλά όχι καθαρά. Για παράδειγμα έλεγαν «ρολόγοι». Στο τέλος όμως κατάφεραν να την προφέρουν κανονικά. Αυτό γίνεται εύκολα αντιληπτό και από τις συνεντεύξεις που μου έδωσαν στο τέλος των δραστηριοτήτων (παράρτημα).

ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΑΝΑΚΤΟΡΟ, ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΤΑΦΟ ΤΟΥ ΡΩΜΑΙΟΥ.

Το πρώτο μέρος που επισκεφθήκαμε ήταν το ανάκτορο. Περπατήσαμε μέσα στο ανάκτορο, είδαμε εικόνες από το ανάκτορο έτσι όπως λέγεται ότι ήταν και προσπαθήσαμε με τα παιδιά να φανταστούμε πως ήτανε και να καταλάβουμε τι έμεινε. Στην συνέχεια συζητήσαμε με τα παιδιά για τα πολλά δωμάτια που είχε το ανάκτορο και αναφέραμε ότι τα δωμάτια ήταν πολλά γιατί στο ανάκτορο έμεναν και άλλα άτομα μαζί με το βασιλιά όπως οι υπηρέτες του αλλά και κάποιοι φύλακες. Έπειτα αγγίξαμε τα ερείπια και σχολιάσαμε ότι δεν μοιάζουν με τα σημερινά σπίτια τα υλικά από τα οποία είναι χτισμένα. Στον περίπατο που κάναμε στο ανάκτορο είδαμε ερείπια από κολώνες. Πριν πω στα παιδιά το οτιδήποτε τα ρώτησα με τι μοιάζουν. Τα παιδιά μου απάντησαν ότι μοιάζουν με κολώνες. Φυσικά σε όλη την περιήγησή μας στο ανάκτορο αλλά και στα άλλα μέρη είχαμε συντροφιά μας την κούκλα τη Λία που αγαπάει τα μνημεία.

Επόμενος σταθμός μας ήταν το αρχαίο θέατρο των Αιγών. Σταματήσαμε με τα παιδιά σε έναν πίνακα που είχε μια φωτογραφία με το πώς ήταν το θέατρο. Είδαμε την φωτογραφία και συζητήσαμε με τα παιδιά ότι στο θέατρο πήγαινε ο κόσμος να δει παραστάσεις με ηθοποιούς όπως γίνεται και στα σημερινά θέατρα. Στη συνέχεια έδειξα στα παιδιά σε ποιο σημείο στέκονταν οι ηθοποιοί για να παίξουν τους ρόλους τους. Τους έδειξα και τα καθίσματα για να καταλάβουν που ακριβώς κάθονταν οι θεατές για να απολαύσουν την παράστασή τους. Άφησα τα παιδιά για λίγα λεπτά να κοιτάζουν προσεκτικά το θέατρο και στη συνέχεια τους ανέφερα ότι σε αυτό το θέατρο σκότωσαν το Φίλιππο, τον βασιλιά του οποίου το ανάκτορο επισκεφθήκαμε πριν.

Τέλος επισκεφθήκαμε τον Μακεδονικό τάφο του Ρωμαίου. Καθίσαμε στα σκαλάκια απέναντι από τον τάφο και τον παρατηρήσαμε. Ρώτησα τα παιδιά με τι νομίζουν ότι μοιάζει το συγκεκριμένο κτίριο. Τα παιδιά μου απάντησαν για σπίτι, ένα παιδάκι είπε ότι μοιάζει με εκκλησία. Τότε τους είπα ότι είναι τάφος. Τους ρώτησα αν γνωρίζουν τι είναι ο τάφος. Τα παιδιά αν και δεν είχαν επισκεφθεί όλα τα νεκροταφεία, ωστόσο γνώριζαν τι εννοούμε νεκροταφεία. Σχολιάσαμε με τα παιδιά ότι ο τάφος που είδαμε δεν έχει καμία σχέση με τα σημερινά νεκροταφεία. Οι σημερινοί τάφοι είναι πολύ μικρότεροι κι έχουν μέσα μόνο το σώμα του νεκρού. Ο τάφος αυτός ήταν πολύ μεγάλος και είχε μέσα εκτός από το σώμα του νεκρού και άλλα προσωπικά αντικείμενά του. Μάλιστα, ανέφερα στα παιδιά ότι αυτός ο τάφος είναι τόσο μεγάλος και έχει κολώνες γιατί μάλλον, από όσα έχουν πει οι αρχαιολόγοι, ανήκει σε κάποιον που ήταν κι αυτός βασιλιάς. Τα παιδιά ρωτούσαν αν το σώμα του νεκρού είναι ακόμα μέσα και γιατί οι αρχαιολόγοι έχουν κλειστή την πόρτα του τάφου. Τους απάντησα ότι το σώμα δεν βρίσκεται μέσα και οι αρχαιολόγοι έκλεισαν την πόρτα για να μην μπαίνουμε μέσα και καταστραφεί το μνημείο. Αυτό είναι εκεί για να το θαυμάζουμε και μέσα δεν έχει τίποτα.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Πιστεύω ότι η επίσκεψη στον ιστορικό χώρο του ανακτόρου, του θεάτρου αλλά και του μακεδονικού τάφου του Ρωμαίου βοήθησε αρκετά τα παιδιά για την κατανόηση τόσο της ιστορίας της Βεργίνας, την οποία είχαμε στόχο να προσεγγίσουμε όσο και για την ιστορία γενικότερα. Τα παιδιά έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον για τους χώρους. Πίστευα ότι τα παιδιά μετά το ανάκτορο και το θέατρο θα κουρασθούν και δεν θα θελήσουν να επισκεφθούμε τον Μακεδονικό τάφο του Ρωμαίου. Έκπληκτη έμεινα όταν τα παιδιά ρωτούσαν «Τώρα κυρία που θα πάμε;». Τα παιδιά φαντάζονταν πώς μπορεί να ήταν το ανάκτορο, γιατί ήταν τόσο μεγάλο και όλα αυτά τα συγκράτησαν από ότι φάνηκε στις συνεντεύξεις τους.

Αρχικά στο ανάκτορο τα παιδιά περπάτησαν στον χώρο και άγγιζαν τα ερείπια και τις κολώνες. Κάτι άλλο που με εντυπωσίασε ήταν ότι όπου και να πηγαίναμε άφηναν την κούκλα να βλέπει κι αυτή γιατί τους είχα πει ότι αγαπάει τα μνημεία. Η κούκλα έπαιξε χωρίς να το περιμένω σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη τόσο των δραστηριοτήτων όσο και των επισκέψεων. Στο ανάκτορο προσπάθησα να περπατήσουμε όσο το δυνατόν περισσότερο για να νιώσουν τα παιδιά το ανάκτορο και να κατανοήσουν που περίπου ήταν τα δωμάτια, η αυλή και η είσοδος. Πιστεύω ότι τα παιδιά κατανόησαν τι ήταν το ανάκτορο, ποιος έμενε εκεί και σε τι εξυπηρετούσε το μεγάλο του μέγεθος. Επίσης πιστεύω ότι κατανόησαν ότι δεν πήγαμε να δούμε πέτρες αλλά ερείπια, όλα όσα έμειναν απ'ένα παλιό παλάτι. Αυτό φαίνεται και από τις συνεντεύξεις που έδωσαν στο τέλος όπου πρώτα αναφέρονται σε πέτρες και έπειτα σε κολώνες (παράρτημα).

Στο θέατρο προσπάθησα να εξηγήσω στα παιδιά με την βοήθεια μιας εικόνας που είχε που ακριβώς κάθονταν οι θεατές, που έπαιζαν οι ηθοποιοί γιατί δεν μπορούσαμε να πλησιάσουμε και για τα παιδιά ήταν δύσκολο να τα διακρίνουν μόνα τους. Τους ανέφερα ότι ο βασιλιάς Φίλιππος σκοτώθηκε μέσα στο θέατρο, κάτι που δεν περίμενα να το θυμούνται έπειτα στις συνεντεύξεις τους. Προσπάθησα με πολύ απλά λόγια να περιγράψω στα παιδιά τι γινόταν στο θέατρο γιατί πολλά από αυτά δεν είχαν πάει σε θέατρο αλλά είδα ότι κατάλαβαν τις λίγες πληροφορίες που τους έδωσα.

Όπως προανέφερα ήταν απρόβλεπτο από πλευράς μου τα νήπια να θέλουν να δούμε και τον Μακεδονικό τάφο του Ρωμαίου. Τα παιδιά είχαν διάθεση να πάμε και στον τάφο. Τον επισκεφθήκαμε και είπαμε κάποια χαρακτηριστικά του. Τα παιδιά κοιτούσαν τον τάφο με απορία και θαυμασμό. Στην αρχή μπερδεύτηκαν, άλλα νόμιζαν ότι είναι σπίτι, μετά εκκλησία και στο τέλος αντιλήφθηκαν ότι είναι τάφος. Μου έκανε εντύπωση ότι ήθελαν να μπούμε μέσα στον τάφο να δούμε τι έχει.. Δίσταζα να μιλήσω στα παιδιά για τον τάφο και αυτό γιατί δεν ήξερα αν τα παιδιά είχαν πάει σε νεκροταφεία και γνώριζαν τι συμβαίνει εκεί. Τα παιδιά όμως για μια ακόμη φορά με άφησαν έκπληκτη όταν μου έδειξαν την άνεσή τους με τέτοιου είδους θέματα και την «δίψα» τους να μάθουν λεπτομέρειες. Προσπάθησα να δώσω κάποιες βασικές πληροφορίες στα παιδιά για τον τάφο και να αναφέρω όσα αυτά παρατηρούσαν και είχαν απορίες σχετικές με τον τάφο.

Πιστεύω ότι ο στόχος μου επιτεύχθηκε, δηλαδή μέσα από τις επισκέψεις στον ιστορικό χώρο της Βεργίνας, τα παιδιά κατανόησαν ευκολότερα κάποιες έννοιες σχετικές με την ιστορία αλλά και με τη ζωή και τις συνήθειες των ανθρώπων εκείνης της εποχής. Οι επισκέψεις εξελίχθηκαν ομαλά και θεωρώ ότι χρησιμοποίησα το σωστό λεξιλόγιο για την περίπτωση. Θα μπορούσα να αναφερθώ σε περαιτέρω λεπτομέρειες αλλά δεν ήθελα να δώσω πολλές πληροφορίες στα παιδιά ώστε να γίνει κάποια σύγχυση στο μυαλό τους σχετικά με τους χώρους που επισκεφθήκαμε.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΜΠΕΔΩΣΗΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1^η

ΘΕΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΒΕΡΓΙΝΑΣ

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ: ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ : Να εκφράσουν τις απόψεις και τις εντυπώσεις τους σχετικά με τους ιστορικούς χώρους που επισκεφθήκαμε.

ΜΕΘΟΔΟΣ: συζήτηση

ΧΩΡΟΣ : Παρεούλα.

ΑΦΟΡΜΗΣΗ: Ρωτώ τα παιδιά αν τελικά η Λία έχει δίκιο που αγαπάει τα μνημεία. Τους ρωτώ αν σε αυτά άρεσαν τα μνημεία που επισκεφθήκαμε. Τα παιδιά μου είπαν ότι όσα είδαμε τους εντυπωσίασαν και τους άρεσαν πολύ.

ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ: Καθόμαστε σε έναν κύκλο και έχουμε μαζί μας και την κούκλα ,τη Λία. Ρωτώ τα παιδιά τι τους έκανε εντύπωση από αυτά που είδαμε. Οι απαντήσεις τους ποικίλουν, άλλα απαντούν το παλάτι, άλλα το θέατρο και άλλα ο τάφος. Κάνουμε μια ανακεφαλαίωση των όσων είδαμε και των όσων είπαμε και προχωράμε στην άλλη δραστηριότητα.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Μέσα από τη συζήτηση με τα παιδιά κατάλαβα ότι είχαν κατακτήσει κάποιες έννοιες. Αλλά είχαν δυσκολία στην περιγραφή όλων όσων ανέφεραν. Αυτό συνέβαινε κυρίως με τα προνήπια, τα οποία δεν είχαν αναπτύξει ικανοποιητικά το λόγο τους. Ωστόσο έλεγαν ότι αυτό που είδαμε ήταν τάφος αλλά δεν μπορούσαν να περιγράψουν τον τάφο. Με ερωτήσεις δικές μου κατάλαβα ότι κατανόησαν το γεγονός ότι μέσα στον τάφο βάζουμε τους νεκρούς. Αυτό γίνεται εύκολα αντιληπτό από τις απαντήσεις των παιδιών στις συνεντεύξεις που μου έδωσαν (παράρτημα).

Επίσης έλεγαν το ανάκτορο, παλάτι, ήταν γι αυτά πιο εύκολο να λένε ότι ένας βασιλιάς ζούσε σε ένα παλάτι ή κάστρο παρά σε ένα κάστρο. Σε ερώτησή μου «Τι είδαμε στο ανάκτορο;» τα παιδιά απαντούσαν κατά κύριο λόγο «πέτρες». Μόνο όταν ρωτούσα τι ήταν αυτές οι πέτρες τα παιδιά απαντούσαν «κολώνες». Είχαν δυσκολίες στο να περιγράψουν ότι ήταν κολώνες που έμειναν από το ανάκτορο.

Για το θέατρο θυμόντουσαν περισσότερα πράγματα και το γεγονός ότι εκεί σκοτώθηκε ο βασιλιάς Φίλιππος αλλά δεν θυμόντουσαν ότι εκεί γίνονταν παραστάσεις, αυτό γιατί δεν είχαν πάει σε θέατρο ποτέ.

Για τον τάφο θυμόντουσαν πολλά πράγματα : το μέγεθός του, το γεγονός ότι εκεί βάζανε ένα νεκρό και το γεγονός ότι τα δικά μας τα μνήματα είναι σαν κρεβάτια ενώ αυτός ήταν μεγαλύτερος γιατί μάλλον εκεί ήταν θαμμένος ένας βασιλιάς.

Έμεινα ικανοποιημένη από τις απαντήσεις τους γιατί δεν είχα φανταστεί ότι θα καταλάβαιναν τόσα πράγματα και θα συγκρατούσαν τόσες έννοιες και λεπτομέρειες.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2^η

ΘΕΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΒΕΡΓΙΝΑΣ

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ: ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ : Να εκφράσουν τις εντυπώσεις τους από τους ιστορικούς χώρους που επισκεφθήκαμε μέσω της ζωγραφικής.

ΥΛΙΚΑ: Μαρκαδόροι, ξυλομπογιές, κόλλες Α4.

ΜΕΘΟΔΟΣ: εικαστικά, ζωγραφική

ΧΩΡΟΣ : Τραπεζάκια

ΑΦΟΡΜΗΣΗ: Η προηγούμενη συζήτηση.

ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ: Ζητώ από τα παιδιά να ζωγραφίσουν ό,τι τους έκανε περισσότερο εντύπωση από τους χώρους που επισκεφθήκαμε. Δίνω μαρκαδόρους, κόλλες Α4 και ξυλομπογιές. Επίσης τους δίνω αρκετό χρόνο να εκφραστούν δημιουργικά πάνω στο χαρτί και να αποτυπώσουν τόσο αυτά που είδαν όσο και το πώς ήταν τα συγκεκριμένα μέρη πριν πολλά χρόνια καλλιεργώντας την φαντασία τους.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Οι δημιουργίες των παιδιών ήταν πολύ καλές. Αυτό που μου έκανε ιδιαίτερη εντύπωση ήταν ότι ένα νήπιο έκανε το θέατρο αμφιθεατρικά και σε σχήμα ημικύκλιου. Το ανάκτορο τα περισσότερα παιδιά το έκαναν σαν σπίτι και ζωγράφιζαν λουλούδια και ήλιο. Πιστεύω ότι ο στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας επιτεύχθηκε και η δραστηριότητα εξελίχθηκε ομαλά χωρίς να παρεκκλίνουμε καθόλου από την διδασκαλία που είχα προγραμματίσει.

Κάποια στιγμή μετά τη ζωγραφική όσων εντυπωσίασαν τα παιδιά, ήθελαν να συνεχίσουν τη ζωγραφική με άλλα θέματα αλλά δεν ήθελα να τα διακόψω και έτσι συνέχισαν τις δημιουργίες τους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3^η

ΘΕΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΒΕΡΓΙΝΑΣ

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ: ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ : Να δημιουργήσουν ένα κολλάζ με τις δημιουργίες τους.

ΥΛΙΚΑ: Κόλλες, ψαλίδια, ένα κάνσον.

ΜΕΘΟΔΟΣ: Κολλάζ

ΧΩΡΟΣ : Τραπεζάκια

ΑΦΟΡΜΗΣΗ: Η προηγούμενη δραστηριότητα.

ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ: Όταν τα παιδιά δημιούργησαν τις ζωγραφιές τους, ζήτησα από αυτά να θυμηθούν πως ήταν οι χώροι που επισκεφθήκαμε. Οι χώροι βρίσκονταν στους πρόποδες του βουνού και κατά σειρά από κάτω προς τα πάνω ήταν ο μακεδονικός τάφος, το αρχαίο θέατρο και το ανάκτορο. Τα παιδιά άφησαν τις ζωγραφιές τους και πολύ σωστά μου είπαν τη σειρά με την οποία ήταν οι χώροι. Κόψαμε μερικές ζωγραφιές και στη συνέχεια τις κολλήσαμε επάνω σε ένα κάνσον *αμφιθεατρικά*, σαν να ανεβαίναμε το λόφο από κάτω προς τα πάνω και τα βλέπαμε.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας επιτεύχθηκε. Τα παιδιά δημιούργησαν ένα κολάζ με τις εικαστικές δημιουργίες τους. Μέσα όμως από το κολάζ ήθελα να δω αν τα παιδιά κατάλαβαν ότι περπατήσαμε στους πρόποδες ενός βουνού και ότι όλα όσα είδαμε ήταν σε επίπεδα. Γι' αυτό ζήτησα από τα παιδιά το κολάζ να γίνει με τη σειρά που ήταν οι χώροι που επισκεφθήκαμε. Από πάνω προς τα κάτω δηλαδή. Πριν κάνω το κολάζ ρώτησα τα παιδιά και αυτά μου απάντησαν σωστά, έτσι όπως στην πραγματικότητα είναι οι χώροι. Κατασκευάσαμε το κολάζ και μέσα από αυτό αντιλήφθηκα ότι επιτεύχθηκε και ο γενικός στόχος της γεωγραφίας που είχα θέσει στο θεωρητικό μέρος.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4^η

ΘΕΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΒΕΡΓΙΝΑΣ

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ: ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ : Να απολαύσουν την ιστορία της βασίλισσας Βεργίνας.

ΥΛΙΚΑ: Μια ιστορία από το βιβλίο «Βεργίνα» που αφορά έναν μύθο για μια βασιλοπούλα που ονομάζονταν Βεργίνα και από εκεί πήρε το όνομά του και το σημερινό χωριό.

ΜΕΘΟΔΟΣ: Ανάγνωση.

ΧΩΡΟΣ : Παρεούλα.

ΑΦΟΡΜΗΣΗ: Ρωτώ τα παιδιά αν γνωρίζουν γιατί η Βεργίνα ονομάζεται έτσι.

ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ: Λέω στα παιδιά ότι υπάρχει ένας πολύ παλιός μύθος που λέει γιατί η Βεργίνα ονομάστηκε έτσι. Στη συνέχεια τους ρωτώ αν θέλουν να μάθουμε αυτόν τον μύθο και τα παιδιά απαντούν θετικά. Διαβάζω την ιστορία για τη βασίλισσα Βεργίνα και στο τέλος κάνουμε μια μικρή ανακεφαλαίωση αυτής της ιστορίας μαζί με τα παιδιά.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η ιστορία που διάβασα στα παιδιά πιστεύω ότι ήταν κατάλληλη για να «κλείσει» αυτή η διδασκαλία της ιστορίας της Βεργίνας. Οι μύθοι και τα παραμύθια είναι πολύ αγαπητά στα παιδιά και αφού σε όλη τη διάρκεια της διδασκαλίας μιλούσαμε για πραγματικά γεγονότα θεώρησα πολύ ωραίο να μεταφερθούμε σε κάποιο άλλο μέρος από αυτό της πραγματικότητας, σε ένα φανταστικό μέρος με βασιλοπούλες και παλάτια πάντα με βάση την ιστορία της Βεργίνας.

Διάβασα μια πολύ σύντομη ιστορία που περιείχε μέσα το βιβλίο «Βεργίνα». Μιλά για μια βασιλοπούλα που ονομαζόταν Βεργίνα και ζούσε στο συγκεκριμένο μέρος γι' αυτό και το χωριό πήρε το όνομά του από αυτήν.

Πιστεύω ότι ο στόχος μου επιτεύχθηκε, χρησιμοποιώντας το κατάλληλο μέσο και την κατάλληλη στιγμή. Η δραστηριότητα εξελίχθηκε ομαλά δεδομένης της κούρασης των παιδιών.

ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΓΝΩΡΙΜΙΑΣ

Αφού καθόμαστε με τα παιδιά στον χώρο της παρεούλας εμφανίζω μια κούκλα και την γνωρίζω στα παιδιά. Την κούκλα την λένε Λία και αγαπάει τα μνημεία. Ζητάω από τα παιδιά να που το όνομά τους στην κούκλα και να γνωριστούν με αυτήν γιατί η Λία αγαπάει τόσο πολύ τα μνημεία που θα μας βοηθήσει να τα γνωρίσουμε κι εμείς.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΟΜΑΔΑ : ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΗΣ ΒΕΡΓΙΝΑΣ (ΜΕΓΑΛΗ ΤΟΥΜΠΑ)

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1^η

ΘΕΜΑ : ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΒΕΡΓΙΝΑΣ

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ : ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ: Να έρθουν σε επαφή με την έννοια μνημείο.

ΥΛΙΚΑ: Εικόνες από το βιβλίο «Βεργίνα».

ΜΕΘΟΔΟΣ: Συζήτηση

ΧΩΡΟΣ: Παρεούλα

ΑΦΟΡΜΗΣΗ : Αφού έδειξα τις εικόνες στα παιδιά με τα εκθέματα του μουσείου, τους ανέφερα ότι όλα αυτά είναι μνημεία. Στη συνέχεια τους ρώτησα αν γνωρίζουν τι είναι τα μνημεία.

ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ: Ανέφερα στα παιδιά ότι όλα αυτά που βλέπουν στις εικόνες είναι για να θυμίζουν μια παλιά εποχή που ζούσαν άνθρωποι όπως ζούμε κι εμείς σήμερα. Αυτά λέγονται μνημεία. Στη συνέχεια ανέφερα τα χαρακτηριστικά των μνημείων : προέρχονται από μια παλιά εποχή, τώρα πλέον δεν μένει κανείς εκεί αλλά κάποτε έμεναν εκεί, πηγαίνει ο κόσμος να τα βλέπει γιατί είναι πολύ σημαντικά, διαφέρουν από τα υλικά με τα οποία είναι χτισμένα τα σπίτια μας σήμερα και τέλος ανακοίνωσα στα παιδιά ότι εμείς θα πάμε να δούμε τέτοια μνημεία και θα τα αγγίξουμε για να καταλάβουμε τη διαφορά.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Πιστεύω ότι τα παιδιά κατανόησαν την έννοια του μνημείου αλλά δεν τους «τυπώθηκε» καλά στο μυαλό τους και αυτό γιατί δεν πρόσεχαν τόσο αυτά που τους έλεγα αλλά το βιβλίο με τα εκθέματα του μουσείου. Με αυτό εννοώ ότι κατανόησαν το γεγονός ότι τα μνημεία είναι αυτά που έμειναν για να θυμίζουν μια παλιά εποχή αλλά ήταν δύσκολο γι αυτά όταν δουν την επιτύμβια στήλη να που ότι είναι μνημείο. Αυτό γίνεται κατανοητό και από τις συνεντεύξεις των παιδιών που δεν αναφέρονται καθόλου στην έννοια μνημείο παρά προσπαθούν να περιγράψουν τα εκθέματα (παράρτημα).

Ωστόσο πιστεύω ότι χρησιμοποίησα τις σωστές εκφράσεις για να κάνω σαφή στα παιδιά την έννοια του μνημείου.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Τα παιδιά έδειξαν ενθουσιασμένα από τα εκθέματα που είδαν στις εικόνες πολύ περισσότερο από την προηγούμενη ομάδα. Αυτό ίσως γιατί είχε μέσα χρώματα και αντικείμενα από χρυσό, στέμματα, αγάλματα και με αυτόν τον τρόπο μπορούσαν να φανταστούν περισσότερα πράγματα.

Με απλές εκφράσεις έκανα σαφείς στα παιδιά τις χρησιμότητες του κάθε αντικείμενου. Αντιμέτωπισα δυσκολία στη λάρνακα του Φιλίππου και αυτό γιατί όπως και με τα προηγούμενα. Παιδιά δεν γνώριζα αν γνωρίζουν κάποια πράγματα για τον τρόπο που ενταφιάζουμε έναν νεκρό και γενικά για τους νεκρούς. Επιπρόσθετα η λάρνακα είναι μια λέξη την οποία δεν χρησιμοποιούμε σήμερα για τις κηδείες μας και γενικότερα δεν θυμίζει τίποτα. Ωστόσο ανέφερα σε τι χρησίμευσε η λάρνακα, ανέφερα ότι ήταν του Φιλίππου και πολύ επιγραμματικά τους είπα ότι στα παλιά χρόνια καίγανε τους νεκρούς και τα κόκαλα τα έβαζαν σε κουτιά όπως η λάρνακα. Η λάρνακα ήταν ξεχωριστό κουτί γιατί ήταν του βασιλιά Φιλίππου και γι'αυτό ήταν φτιαγμένη από χρυσό.

Τα υπόλοιπα αντικείμενα ήταν πιο εύκολο να περιγραφούν στα παιδιά, όπως και έγινε. Τα παιδιά από το βιβλίο ακόμα έδειξαν το ενδιαφέρον τους για τα εκθέματα του μουσείου, κάτι που έγινε φανερό και στη επίσκεψη.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2^η

ΘΕΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΒΕΡΓΙΝΑΣ

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ: ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ : Να έρθουν σε μια πρώτη επαφή με τα εκθέματα του μουσείου (λάρνακα, στέμμα, αγγεία, επιτύμβιες στήλες)

ΥΛΙΚΑ: Εικόνες από το βιβλίο «Βεργίνα».

ΜΕΘΟΔΟΣ: Συζήτηση

ΧΩΡΟΣ : Παρεούλα.

ΑΦΟΡΜΗΣΗ: Δείχνω τις εικόνες στα παιδιά και τους ρωτώ αν τις έχουν ξαναδεί και τι νομίζουν ότι είναι.

ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ: Αρχικά έδειξα στα νήπια τις εικόνες από τη λάρνακα, τα αγγεία, τις επιτύμβιες στήλες, το στέμμα και τους ρώτησα αν τα έχουν ξαναδεί. Τα παιδιά δεν γνώριζαν τι είναι. Αρχισα τότε να τους μιλώ για τα πολύ παλιά χρόνια, για τον βασιλιά Φίλιππο που ζούσε στη Βεργίνα. Ανέφερα επίσης ότι στο βασίλειο έμεναν και πολλοί άνθρωποι, οι οποίοι εργάζονταν, διασκεδάζαν και ζούσαν όπως και εμείς τώρα αλλά είχαμε πολλές διαφορές στον τρόπο που ζούμε. Τότε τους έδειξα τα αγγεία για να καταλάβουν ότι όπως εμείς χρησιμοποιούμε σκεύη για να μαγειρέψουμε ή για να βάλουμε τα φαγητά, το κρασί ή το νερό έτσι κι εκείνοι είχαν τα συγκεκριμένα σκεύη. Στη συνέχεια τους έδειξα τις λόγχες και την πανοπλία και τους είπα ότι αυτά τα χρησιμοποιούσαν όταν πολεμούσαν. Έπειτα είδαμε τις επιτύμβιες στήλες και είπαμε ότι όπως εμείς στα νεκροταφεία μας έχουμε ταμπέλες με το όνομα του νεκρού έτσι και οι άνθρωποι στα πολύ παλιά χρόνια είχαν αυτές τις μαρμάρινες πλάκες για να γράφουν το όνομα του νεκρού. Στη συνέχεια μιλήσαμε για το βασιλιά Φίλιππο και βλέποντας το στέμμα του αναφέραμε ότι οι βασιλιάδες φορούσαν στέμμα. Το στέμμα στην εικόνα ήταν του Φιλίππου και το σχήμα του είναι από φύλλα βελανιδιάς και φτιαγμένο από χρυσό όπως αρμόζει σε έναν βασιλιά. Όταν ο βασιλιάς πέθανε κάψανε το σώμα του γιατί έτσι κάνανε στα παλιά χρόνια, την εποχή του φιλίππου, ενώ εμείς σήμερα θάβουμε το σώμα του. Τότε έδειξα τη λάρνακα στα παιδιά και τους ρώτησα με τι μοιάζει. Μου είπαν με κουτί που βάζουμε κοσμήματα. Είπα στα παιδιά ότι όταν πέθανε ο Φίλιππος, κάψανε το σώμα του και τη στάχτη μαζί με τα κόκαλά του τα τύλιξαν σε ένα πανί με χρυσή κλωστή κεντημένο και στη συνέχεια τα έβαλαν μέσα σε αυτό το χρυσό κουτί που ονομάζεται λάρνακα. Ανακοινώνω στα παιδιά ότι εμείς παρέα με τη Λία, τη κούκλα που αγαπάει τα μνημεία θα πάμε να δούμε από κοντά αυτά τα μνημεία.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3^η

ΘΕΜΑ : ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΒΕΡΓΙΝΑΣ

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ : ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ: Να έρθουν σε επαφή με την έννοια αρχαιολόγος.

ΥΛΙΚΑ: Εικόνες από το βιβλίο «Βεργίνα».

ΜΕΘΟΔΟΣ: Συζήτηση

ΧΩΡΟΣ: Παρεούλα

ΑΦΟΡΜΗΣΗ : Η προηγούμενη συζήτηση.

ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ: Αναφέρω στα παιδιά ότι όλα αυτά τα μνημεία για τα οποία συζητάμε κάποιοι τα βρήκανε, τα περιποιηθήκανε και έτσι μπορούμε μέχρι και σήμερα να τα θαυμάζουμε. Ρωτάω τα παιδιά αν γνωρίζουν πώς λέγονται αυτοί οι άνθρωποι που σκάβουν και βρίσκουν μνημεία. Τα παιδιά δεν γνώριζαν και τότε εγώ τους ανέφερα τη λέξη αρχαιολόγοι. Έπειτα τους είπα ότι οι αρχαιολόγοι είναι άνθρωποι που δουλεύουν σε μέρη όπως το ανάκτορο και το θέατρο και περιποιούνται τα μνημεία αλλά και προσπαθούν σκάβοντας να βρουν και άλλα μνημεία. Από αυτούς γνωρίζουμε τι είναι το κάθε μνημείο, πως λέγεται και τι γινόταν σε αυτό στα πολύ παλιά χρόνια.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Τα παιδιά πιστεύω ότι κατανόησαν την έννοια του αρχαιολόγου αλλά δεν έδωσαν ιδιαίτερη σημασία στους αρχαιολόγους και γενικά στους ανθρώπους που βρήκαν και φροντίζουν αυτά τα μνημεία. Ίσως επειδή κέντρισαν την προσοχή τους τα εκθέματα και δεν έδωσαν την δέουσα σημασία και σε αυτό. Αυτό διακρίνεται εύκολα και από τις συνεντεύξεις των παιδιών , που δεν αναφέρονται καθόλου στους αρχαιολόγους αλλά και στις διαδικασίες ανασκαφής (παράρτημα).

Στην επίσκεψη στο μουσείο σταμάτησα εσκεμμένα στην φωτογραφία του Μανόλη Ανδρόνικου για να τους ξαναμιλήσω για τη σημαντική εργασία των αρχαιολόγων και συγκεκριμένα του Μανόλη Ανδρόνικου καθώς χάρη σε αυτόν μπορούμε να θαυμάζουμε σήμερα όλα αυτά μνημεία.

Σε σύγκριση με την προηγούμενη ομάδα αυτή η ομάδα δεν θυμόταν τους αρχαιολόγους και αυτό πιστεύω συνέβη εξαιτίας της εντύπωσης και του πλήθους των εκθεμάτων που υπήρχαν μέσα στο χώρο του μουσείου.

Ωστόσο πιστεύω ότι χρησιμοποίησα το κατάλληλο λεξιλόγιο για να κάνω κατανοητή στα παιδιά την έννοια του αρχαιολόγου αλλά ο στόχος μου δεν επιτεύχθηκε σε ικανοποιητικό βαθμό. Η δραστηριότητα εξελίχθηκε ομαλά.

ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΗΣ ΒΕΡΓΙΝΑΣ (ΜΕΓΑΛΗ ΤΟΥΜΠΑ)

Επισκεφθήκαμε τους βασιλικούς τάφους της Βεργίνας, την Μεγάλη Τούμπα, όπου στεγάζεται το μουσείο της Βεργίνας με όλα τα σημαντικά εκθέματα. Έξω από το μουσείο ενημέρωσα τα παιδιά ότι ο χώρος είναι σκοτεινός γι αυτό δεν πρέπει να απομακρυνόμαστε και ότι όλα αυτά που θα βλέπαμε μέσα στο χώρο του μουσείου είναι από πολλά χρόνια πριν γι'αυτό πρέπει να τα σεβαστούμε, να μην τα αγγίζουμε αλλά και να κάνουμε ησυχία.

Μπαίνοντας στο μουσείο είδαμε τις επιτύμβιες στήλες. Σταμάτησα με τα παιδιά και τις είδαμε από κοντά. Τους θύμισα τι είχαμε πει για τις ταμπέλες που βάζουμε ακόμα και τώρα στα νεκροταφεία μας με το όνομα του νεκρού. Στην συνέχεια παρατηρήσαμε ότι αυτά ήταν διαφορετικά σε σχήμα από τα δικά μας αλλά τα γράμματα είναι ίδια με τα δικά μας, όπως παρατήρησε ένα κοριτσάκι, το οποίο ήταν μεγάλο νήπιο.

Έπειτα μπήκαμε σε μια αίθουσα όπου παιζόταν ένα φιλμάκι σχετικό με την ιστορία της Βεργίνας. Το παρακολούθησαμε και στη συνέχεια είδαμε και τα υπόλοιπα εκθέματα. Είδαμε τα αγγεία και ένα κοριτσάκι φώναζε: «Να τα τσακαλοδικά!» εννοώντας τα καταρολικά, δηλαδή τα σκεύη για οικιακή χρήση.

Συνεχίζοντας είδαμε την πανοπλία και την ασπίδα του Φιλίππου. Είπα στα παιδιά ότι αυτά τα φορούσαν για τον πόλεμο για να προστατεύουν κάποια σημεία του σώματός τους και είπαμε κάποια πράγματα για το κάθε κομμάτι ξεχωριστά. Είπαμε δηλαδή για την περικεφαλαία, για το θώρακα, τις περικνημίδες και τέλος αναφέραμε τις λόγχες και την ασπίδα και σε τι χρησίμευαν.

Στο βάθος ήταν η χρυσή λάρνακα του Φιλίππου. Δεν είπα τίποτα στα παιδιά θέλοντας να δω αν θα θυμούνται ή αν θα τους έκανε εντύπωση το θέαμα. Τα παιδιά την αναγνώρισαν και πλησίασαν στο μέρος της. Ένα κοριτσάκι, νήπιο είπε «Ο λάρνακας του Φιλίππου». Με αφορμή αυτή την έκφραση άρχισα να θυμίζω στα παιδιά τι ήταν η λάρνακα, δείχνοντάς τους και τις αντίστοιχες λεπτομέρειες : τον ήλιο της Βεργίνας, το στέμμα από φύλλα βελανιδιάς και το χρυσό, δηλαδή το υλικό από το οποίο είναι φτιαγμένη, όπως αρμόζει σε έναν βασιλιά, και τέλος σε τι χρησίμευσε.

Στη συνέχεια είδαμε κοσμήματα, νομίσματα, αγαλματάκια και μετά μπήκαμε στο μέρος όπου φυλάσσεται ο τάφος. Πριν την αίθουσα είχε σε μικρογραφία πως βρέθηκε ο τάφος μέσα στην Μεγάλη Τούμπα. Ανέφερα στα παιδιά πως βρέθηκε και τι ήταν το καθένα από αυτά τα μικρά πράγματα που φαίνονταν. Ένα κοριτσάκι αναγνώρισε το στέμμα και τις περικνημίδες αλλά τις είπε «αυτά που φορούσαν στα γόνατα».

Μπαίνοντας στην αίθουσα αυτή τα παιδιά κάθισαν στα ξύλινα σκαλοπάτια και εγώ όρθια δίπλα τους τους έδειχνα κάποια πράγματα που έπρεπε να προσέξουν : την τοιχογραφία, το μέγεθος του τάφου, τα χρώματα. Τα παιδιά ρωτούσαν γιατί βρίσκονται μέσα σε γυαλί όλα αυτά και γιατί είναι κλειστά. Τους απάντησα ότι έτσι μόνο μπορούμε να τα διατηρήσουμε για να μην χαλάσουν.

Στην περιήγησή μας στο μουσείο είδαμε άλλους τρεις τάφους, τους οποίους τους συγκρίναμε τόσο μεταξύ τους όσο και με τα δικά μας σημερινά νεκροταφεία.

Τελειώνοντας είδαμε μια τοιχογραφία με την αρπαγή της Περσεφόνης από τον Πλούτωνα. Καθίσαμε με τα παιδιά και τους αφηγήθηκα εν συντομία τον μύθο δείχνοντάς τους και τα αντίστοιχα πρόσωπα στην τοιχογραφία.

Φεύγοντας από το μουσείο ζήτησα από τα παιδιά να μου πει το καθένα τι του άρεσε από όλα αυτά που είδαμε και έγραφα την άποψη του καθενός στο βιβλίο εντυπώσεων του μουσείου.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Στο μουσείο της Βεργίνας δεν επιτρεπόταν η κάμερα γι' αυτό αρκεστήκαμε σε κάποιες φωτογραφίες και αυτές έξω από το μουσείο. Παρατήρησα ότι το μουσείο έκανε εντύπωση στα παιδιά όχι μόνο από τα εκθέματα που είχε αλλά και από το γεγονός ότι ήταν κάτω από την μεγάλη τούμπα. Επίσης τους άρεσε τόσο το γεγονός ότι ήταν σκοτεινά με ελάχιστο φωτισμό στα εκθέματα όσο και το φιλμάκι που παιζόταν μέσα στο μουσείο. Παρακολουθούσαν το φιλμάκι με πολύ προσοχή.

Σταματούσαμε στα εκθέματα και ρωτούσα τα παιδιά τι φαντάζονται ότι είναι τα εκθέματα και αν θυμούνται τι είχαμε πει γι' αυτά στην τάξη. Μου προξένησε έκπληξη το γεγονός ότι τα παιδιά θυμόντουσαν τι είχαμε πει αλλά βλέποντας τα εκθέματα είχαν πολύ περισσότερα πράγματα να ρωτήσουν και τα παρατηρούσαν πολύ περισσότερη ώρα από την ώρα που τα κοιτούσαν στο βιβλίο μέσα στην τάξη του νηπιαγωγείου.

Φυσικά στο αγόρι της ομάδας έκανε μεγαλύτερη εντύπωση η πανοπλία και οι λόγχες ενώ στα κορίτσια τα στέμματα που έβλεπαν. Κάτι άλλο που θα ήθελα να αναφέρω είναι ότι τα παιδιά όταν έβλεπαν τα εκθέματα και τα κείμενα δίπλα από αυτά πάντα ρωτούσαν «Τι γράφει εδώ κυρία;». Δεν περίμενα ότι θα τους κέντριζαν τόσο την προσοχή τα εκθέματα που θα ζητούσαν να μάθουν και τι γράφουν τα κείμενα δίπλα από αυτά, κάτι που πολλές φορές ούτε οι ενήλικες δεν προσέχουν.

Δεν πίεσα τα παιδιά να βιαστούν να δουν τα εκθέματα, αντιθέτως τα άφησα να θαυμάζουν τα εκθέματα όσο χρόνο χρειάζονταν και φρόντιζα να απαντώ με όσο το δυνατόν πιο απλά λόγια στις απορίες τους σχετικά με τα εκθέματα. Μου έκανε εντύπωση ότι τα παιδιά χρειάζονταν πολύ χρόνο για να παρατηρήσουν τα εκθέματα και πρόσεχαν και την παραμικρή λεπτομέρεια ακόμα και από τις μικρογραφίες.

Επιπροσθέτως τα παιδιά από το ένα αντικείμενο πήγαιναν στο άλλο χωρίς να τρέχουν και να αποσπάται η προσοχή τους μέσα στο μουσείο.

Ακόμη θα ήθελα να αναφέρω ότι το μουσείο έκανε περισσότερο εντύπωση στα νήπια από τους χώρους που επισκεφθήκαμε με την προηγούμενη ομάδα. Αυτό το συμπεράνα από το ενδιαφέρον με το οποίο κοιτούσαν τα εκθέματα αλλά από τις συνεχείς ερωτήσεις τους για αυτά και από το πώς χρησιμοποιούσαν τη φαντασία τους για να ερμηνεύσουν τη χρησιμότητα του κάθε αντικειμένου. Πέρα από τα χρώματα και τα χρυσά αντικείμενα που είχε το μουσείο, πιστεύω ότι σημαντικό ρόλο έπαιξαν ο φωτισμός αλλά και το γεγονός ότι δεν βλέπαμε ερείπια αλλά αντικείμενα που σε κάποια χρονική στιγμή στο παρελθόν τα χρησιμοποίησαν άνθρωποι σαν εμάς αλλά και βασιλιάδες.

Τέλος θα ήθελα να τονίσω ότι η συμπεριφορά των παιδιών μέσα στο μουσείο ήταν άψογη. Ψιθύριζαν τις ερωτήσεις τους και δεν άγγιζαν τα εκθέματα. Έδειξαν σεβασμό στα αντικείμενα όπως τους είχα ενημερώσει πριν μπούμε στο χώρο του μουσείου.

Στο τέλος της επίσκεψης μοίρασα στα παιδιά κάρτες για να θυμούνται την επίσκεψη στο μουσείο.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΜΠΕΔΩΣΗΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1^η

ΘΕΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΒΕΡΓΙΝΑΣ

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ : ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ : Να αποτυπώσουν στο χαρτί τι τους έκανε εντύπωση από τα εκθέματα του μουσείου της Βεργίνας.

ΥΛΙΚΑ: καρτ ποστάλ με τα εκθέματα του μουσείου, ξυλομπογιές, μαρκαδόροι, κόλλες A4, ψαλίδια, κόλλες.

ΜΕΘΟΔΟΣ: Ζωγραφική, κολάζ.

ΧΩΡΟΣ: Τραπεζάκια

ΑΦΟΡΜΗΣΗ: Άφησα τις κάρτες επάνω στο τραπέζι, αφού τις είδαν τα παιδιά ρώτησα το καθένα ξεχωριστά τι του έκανε εντύπωση από το μουσείο. Το παιδί μου του έλεγε και παράλληλα το έδειχνε στην κάρτα.

ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ: Το προσωπικό κολάζ δεν ήτανε μέσα στο πρόγραμμα της δραστηριότητας. Είδα όμως ότι τα παιδιά μόνα τους ζήτησαν να κόψουν τις κάρτες και να τις κολλήσουν και έπειτα να ζωγραφίσουν τα εκθέματα που τους εντυπωσίασαν και συμφώνησα. Άφησα χρόνο στα παιδιά να ολοκληρώσουν τη δημιουργία τους καλλιεργώντας και την φαντασία τους, αφού ζωγράφιζαν το στέμμα αλλά και την βασίλισσα που το φορούσε.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η δραστηριότητα εξελίχθηκε ομαλά και ο στόχος επιτεύχθηκε. Τα παιδιά αποτύπωσαν στο χαρτί τα εκθέματα που τους έκαναν περισσότερη εντύπωση και με την βοήθεια των καρτ ποστάλ μπόρεσαν να θυμηθούν και να ζωγραφίσουν περισσότερα από ένα εκθέματα.

Άφησα στα παιδιά όσο χρόνο χρειάζονταν για να ζωγραφίσουν αυτά που σκέφτονταν. Τα κορίτσια ζωγράρισαν κατά πλειοψηφία το στέμμα και επηρεασμένα από αυτό ζωγράρισαν και τη βασίλισσα που το φορούσε. Το αγόρι της ομάδας ζωγράφισε την πανοπλία και τις λόγχες αλλά ήταν λίγο στεναχωρημένο γιατί δεν μπορούσε ακριβώς να αποτυπώσει στο χαρτί το σχέδιο της πανοπλίας και τον βοήθησα εγώ σε αυτό. Αυτό, το τι άρεσε στο κάθε παιδί, μπορεί κανείς να το διακρίνει και από τις συνεντεύξεις τους παρακάτω (παράρτημα).

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2^η

ΘΕΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΒΕΡΓΙΝΑΣ

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ : ΚΟΥΚΛΟΘΕΑΤΡΟ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ : Να κάνουν ένα διάλογο με την κούκλα Λία που αγαπά τα μνημεία προκειμένου να διαπιστωθεί τι θυμούνται από το μουσείο που επισκεφθήκαμε.

ΥΛΙΚΑ: Η κούκλα Λία.

ΜΕΘΟΔΟΣ: κουκλοθέατρο.

ΧΩΡΟΣ: Γωνιά κουκλοθεάτρου.

ΑΦΟΡΜΗΣΗ: Η Λία θέλει να σας ρωτήσει κάποια πράγματα για το μουσείο. Θέλετε να απαντήσετε στις απορίες της;

ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ: Τα παιδιά ήθελαν να απαντήσουν στις απορίες της Λίας και έτσι ξεκίνησε ένας διάλογος ανάμεσα στην κούκλα και τα παιδιά στον οποίο διάλογο, η κούκλα περιέγραφε στα παιδιά τα εκθέματα και αυτά της έλεγαν πως ονομάζονται. Επίσης, η κούκλα συχνά έκανε λάθη σχετικά με την ονομασία των αντικειμένων κι με κάποια χαρακτηριστικά τους και τα παιδιά καλούνταν να διορθώσουν αυτά τα λάθη.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η δραστηριότητα του κουκλοθεάτρου πιστεύω ότι με βοήθησε αρκετά στο να καταλάβω τι ακριβώς κατανόησαν τα παιδιά και τι θυμούνται από το χώρο του μουσείου. Αυτό γιατί στις συνεντεύξεις τους, λόγω της παρουσίας της κάμερας τα παιδιά δεν μιλούσαν άνετα. Ωστόσο κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας του κουκλοθεάτρου τα παιδιά δεν παρατηρούσαν την κάμερα αλλά την κούκλα και αυτό βοήθησε στο να μιλούν πιο άνετα για τα εκθέματα. Διόρθωναν την κούκλα όταν μπερδευε κάποια αντικείμενα του μουσείου και την βοηθούσαν να θυμηθεί κάποια άλλα που ξεχνούσε.

Μου έκανε εντύπωση το γεγονός ότι τα παιδιά διόρθωναν σωστά την κούκλα αν και κάποια πράγματα τα ξεχνούσαν και την συμπλήρωναν σωστά σε κάποια άλλα.

Πιστεύω ότι χρησιμοποίησα την σωστή κούκλα, τη Λία που την πήραμε μαζί μας και στο ανάκτορο και στο μουσείο καθώς αγαπά τα μνημεία.

Επίσης πιστεύω ότι χρησιμοποίησα το σωστό διάλογο ώστε να γίνει αντιληπτό το τι αποκόμισαν τα παιδιά από το μουσείο. Η δραστηριότητα εξελίχθηκε ομαλά και ο στόχος επιτεύχθηκε χωρίς να αποκλίνουμε καθόλου από το θέμα μας.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3^η

ΘΕΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΒΕΡΓΙΝΑΣ

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ : ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ : Να γίνει αντιληπτό μέσα από ένα παιχνίδι ρόλων όσα έχουν αποκομίσει τα παιδιά από το μουσείο της Βεργίνας.

ΥΛΙΚΑ: Ένα ξύλο σε σχήμα μικροφώνου.

ΜΕΘΟΔΟΣ: Ερώτηση-απάντηση.

ΧΩΡΟΣ: Παρεούλα.

ΑΦΟΡΜΗΣΗ: «Έχετε δει ποτέ στην τηλεόραση τους δημοσιογράφους που ρωτάνε τον κόσμο διάφορα πράγματα;» Τα παιδιά απαντούν «ναι». Τους ρώτησα μετά από αυτό αν θα ήθελαν κι αυτά να γίνουν δημοσιογράφοι και να ρωτήσουν κάποια πράγματα για την επίσκεψη στο μουσείο της Βεργίνας.

ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ: Τα παιδιά ήθελαν να παίξουμε αυτό το παιχνίδι κι έτσι για να τους δώσω ένα παράδειγμα πήρα το μικρόφωνο εγώ και ρώτησα την κυρία τους κάποια πράγματα που είδε στο μουσείο, πώς ονομάζονται σε τι χρησίμευαν και τι της έκανε εντύπωση. Στην συνέχεια έδωσα το μικρόφωνο σε ζευγάρια παιδιών που έπαιρναν συνέντευξη το ένα από το άλλο σχετικά με την επίσκεψη στο μουσείο.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ήταν μια ενδιαφέρουσα δραστηριότητα καθώς τα παιδιά έδειχναν τι συγκράτησαν από το μουσείο είτε από τις ερωτήσεις που έκαναν στα άλλα παιδιά είτε από τις απαντήσεις που έδιναν στον δημοσιογράφο.

Σε αρκετά σημεία τα παιδιά σταματούσαν να μιλάνε, γελούσαν, ντρεπόντουσαν και δεν ήξεραν τι να ρωτήσουν. Κάποια στιγμή ένα κοριτσάκι ρώτησε «Τι κάνετε καλά;» και αυτό γιατί δεν ήξερε τι να πει. Σε αυτά τα σημεία επενέβην εγώ και βοήθησα τα παιδιά.

Η δραστηριότητα εξελίχθηκε ομαλά αν και σταματήσαμε αρκετές φορές για να δώσουμε υποδείξεις στα παιδιά για την ερώτηση που θα κάνουν. Ο στόχος επιτεύχθηκε.

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από τις δραστηριότητες που προανέφερα αλλά και από τις επισκέψεις στον ιστορικό χώρο της Βεργίνας αντιλήφθηκα ότι τα παιδιά μπορούν να αντιληφθούν έννοιες που σχετίζονται με την ιστορία και τη γεωγραφία αρκεί αυτά να γίνονται σταδιακά.

Επιπρόσθετα μεγάλη εντύπωση μου προξένησε το ενδιαφέρον των παιδιών και η «δίψα» τους να μάθουν καινούρια πράγματα. Πίστευα ότι για τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας η περιήγηση σε ιστορικούς χώρους αντιμετωπίζεται είτε σαν μια ανιαρή διαδικασία είτε σαν σχολική εκδρομή. Τα παιδιά με διέπνευσαν. Ιδιαίτερα η δεύτερη ομάδα που επισκέφθηκε το μουσείο έδειξε μεγάλο ενδιαφέρον για τα εκθέματα με συνεχείς ερωτήσεις αλλά και με τον τρόπο που περπατούσαν μέσα στο μουσείο και παρατηρούσαν και την παραμικρή λεπτομέρεια των εκθεμάτων. Με αυτόν τον τρόπο έγινε φανερή η επίτευξη της αλληλεπίδρασης των παιδιών με τα μουσειακά εκθέματα και τον υλικό πολιτισμό γενικότερα που αναφέραμε και στο θεωρητικό μέρος.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι τα παιδιά και στις δύο επισκέψεις μας στον ιστορικό χώρο της Βεργίνας υιοθέτησαν μια άψογη συμπεριφορά, που λίγο απείχε από τη συμπεριφορά ενός ενήλικου μέσα σε ένα μουσείο. Περπατούσαν σιγά και προσεκτικά, δεν άγγιζαν τα αντικείμενα και ψιθύριζαν τις απορίες και τις παρατηρήσεις τους.

Επίσης, τα παιδιά παρατήρησα ότι μπορούσαν να συγκρατήσουν έννοιες όπως ανάκτορο, αρχαιολόγος, τάφος, στέμμα κτλ, με δυσκολία όμως τις περιέγραφαν. Άλλες φορές πάλι με πολύ απλά λόγια περιέγραφαν ένα αντικείμενο αλλά δεν μπορούσαν να το ονομάσουν. Αυτό συνέβαινε κυρίως με τα νήπια και τα προνήπια, τα οποία μάλλον δεν είχαν καλλιεργήσει καλά ακόμη το λόγο τους. Ακόμη πολλές φορές συγκρατούσαν συγκεκριμένες πληροφορίες από κάποιο αντικείμενο γι' αυτό και αρκετές ερωτήσεις μου στις συνεντεύξεις των παιδιών είναι πολύ συγκεκριμένες και αρκετές φορές επαναλαμβάνονται (παράρτημα).

Τέλος θα ήθελα να αναφέρω ότι τα νήπια που επισκέφθηκαν το μουσείο της Βεργίνας φάνηκαν περισσότερο ενθουσιασμένα από αυτά που επισκέφθηκαν το ανάκτορο, το θέατρο και τον μακεδονικό τάφο του Ρωμαίου. Αυτό πιστεύω ότι συνέβη λόγω του χώρου του μουσείου που βρίσκεται κάτω από την Μεγάλη Τούμπα, του φωτισμού του μουσείου, των εκθεμάτων που σχετίζονται με αντικείμενα της καθημερινής ζωής των ανθρώπων μιας άλλης εποχής, του χρυσού από το οποίο είναι φτιαγμένα τα αντικείμενα και της ιστορίας που σχετίζεται με στέμματα, βασιλιάδες, πρίγκιπες και βασίλισσες, τα οποία παραπέμπουν σε παραμύθι.

7. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Μέσα από την έρευνα αυτή κατανόησα τις δυνατότητες των παιδιών αλλά και τη θέλησή τους να μάθουν τόσο πράγματα για την ιστορία όσο και να παρατηρήσουν τα εκθέματα ενός μουσείου. Με αφορμή αυτήν την έρευνα θα ήθελα να προτείνω ανεπιφύλακτα την πραγματοποίηση προγραμμάτων και δραστηριοτήτων σε ιστορικούς χώρους και μουσεία. Τα παιδιά δείχνουν έντονο ενδιαφέρον σε αυτά και θα ήταν σωστό να ανταποκριθούμε σε τέτοια ενδιαφέροντα καθώς τα οφέλη τους είναι πολλά, όπως αναφέραμε στο θεωρητικό μέρος της εργασίας μας.

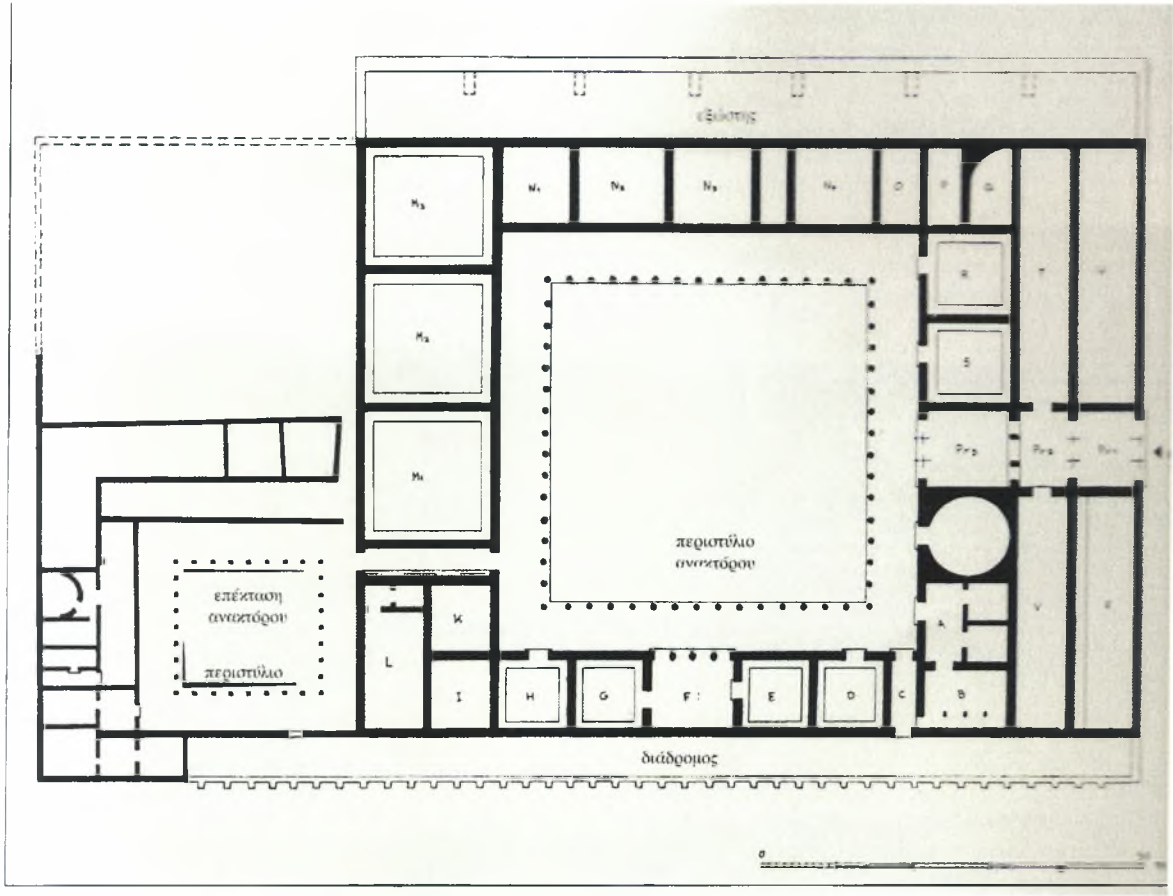
Θα ήταν ιδιαίτερα ενδιαφέρον να πραγματοποιηθούν τέτοιου είδους προγράμματα σε όλη την Ελλάδα εφόσον η χώρα μας προσφέρεται λόγω της πλούσιας ιστορίας που διαθέτει. Αυτό θα αποτελούσε μια ενδιαφέρουσα αλλαγή στον τρόπο με τον οποίο διδάσκονταν μέχρι τώρα η ιστορία. Οι συνεχόμενες περιγραφές της νηπιαγωγού που αρκετές φορές δεν γίνονταν αντιληπτές από τα παιδιά θα εμπλουτιστούν με μια εμπειρία από τα ίδια τα παιδιά και η κατανόηση των ιστορικών γεγονότων θα γίνει ευχάριστη ανάμνηση.

Ιδιαίτερα για τον ιστορικό χώρο της Βεργίνας και για το μουσείο (Μεγάλη Τούμπα) θα ήθελα να επαναλάβω την σπουδαιότητα των εκθεμάτων που βρίσκονται εκεί. Η σπουδαιότητα αυτή προσφέρει πολλά ερεθίσματα και αφορμήσεις για δραστηριότητες σε παιδιά προσχολικής ηλικίας καθώς και αποτελεί πηγή πολλών ιστοριών, μύθων, τραγουδιών και ποιημάτων.

8. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

8.1 ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΑΠΟ ΤΟΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΧΩΡΟ

Εικόνα από το ανάκτορο

Εικόνα από το αρχαίο θέατρο

ΜΕΓΑΛΗ ΤΟΥΜΠΑ

Οι επιτάφιας/επιτύμβιας στήλες

Ο τάφος του Φιλίππου Β΄

Η χρυσή λάρνακα του Φιλίππου Β΄

ανθέμιο

θώρακας

άνθος λωτού

Πλ
βικά με ε

Το χρυσό στεφάνι από άνθη και καρπούς βελανιδιάς

εφικτοί γυ-
ζε τον
ξαν

Ο θώρακας και οι περικνημίδες που βρέθηκαν στο τάφο του Φιλίππου Β΄

Η χρυσελεφάντινη ασπίδα του Φιλίππου Β΄

γυναίκας και ενός άντρα.

προς μέρος της
των σωμα-
τιοειδική
για της
από
ε.

κό

Η λάρνακα που βρέθηκε στον προθάλαμο του τάφου του Φιλίππου Β΄

9
κ
α
κος
ΟΛΟΚΛΗΡΟ
καθαρού χρυσού. Π
νήμα, που έχει αποσυντεθ
νεξεδί, προερχόταν από ορισμέ
προσώπων ήταν η Τύπος της Φρουά

Το πορφύρο και κεντημένο με χρυσές κλωστές ύφασμα, στο οποίο ήταν τυλιγμένα τα οστά της νεαρής γυναίκας.

Το στεφάνι από άνθη και καρπούς μυρτιάς

του ζωοφω-
ν χρόνου
αίξε εδω
λου-
αί

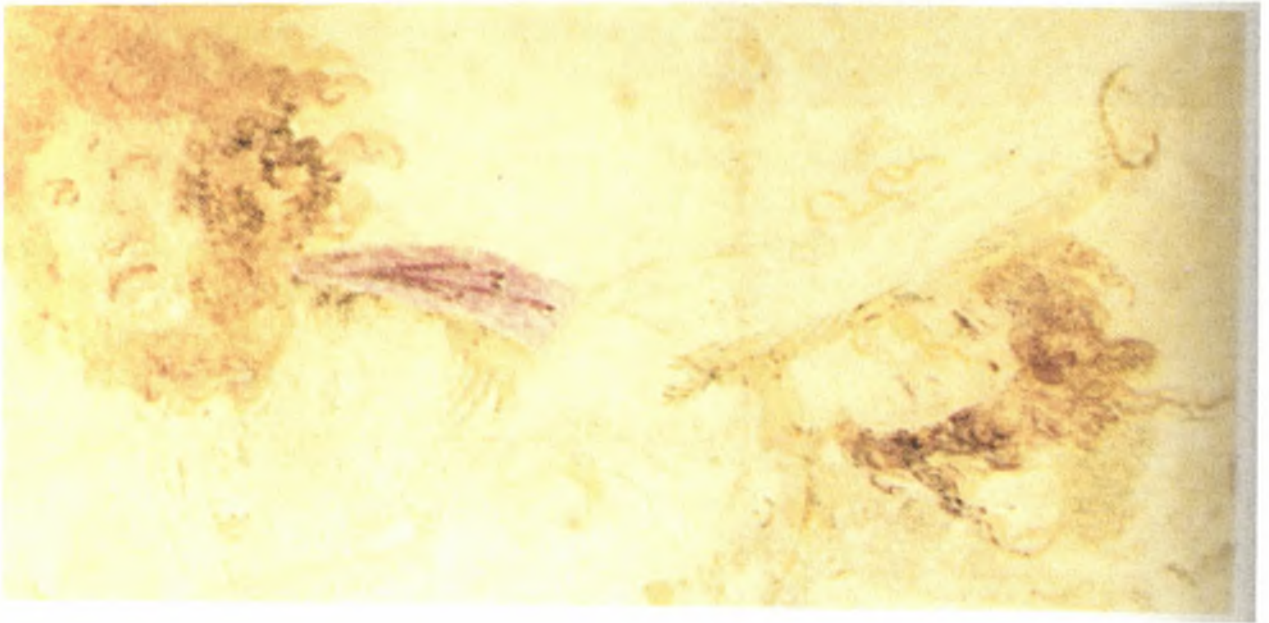

ΕΝΑ ΠΟΛΥΤΙΜΟ εύρημα του προβαλάμου είναι αυτό το γυναικείο στεφάνι της ανθισμένης μυρτιάς. Πάνω από 100 άνθη και 80 φύλλα βλασταίνουν από τον κλώνο της μυρτιάς που σχηματίζει το στεφάνι και δημιουργούν, με τη λάμψη του χρυσού, μια σύνθεση υψηλής τεχνικής και ευαισθησίας.

παι
νις
τό τον

53

Λεπτομέρεια από την τοιχογραφία με την αρπαγή της Περσεφόνης

Ο τάφος του Πρίγκιπα έτσι όπως βρέθηκε.

8.2 ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Στο ανάκτορο με τα νήπια

Στον μακεδονικό τάφο του Ρωμαίου

Το κολάζ με το ανάκτορο, το θέατρο και τον μακεδονικό τάφο του Ρωμαίου.

Έξω από το μουσείο, στην Μεγάλη Τούμπα.

Εικαστικά: δραστηριότητα εμπέδωσης της δεύτερης ομάδας.

Κουκλοθέατρο: δραστηριότητα εμπέδωσης της δεύτερης ομάδας.

Θεατρικό παιχνίδι: δραστηριότητα εμπέδωσης της δεύτερης ομάδας

8.3 ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ

ΠΡΩΤΗ ΟΜΑΔΑ

ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΑΝΑΚΤΟΡΟ, ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΤΑΦΟ ΤΟΥ ΡΩΜΑΙΟΥ.

ΜΑΘΗΤΗΣ 1 (M1)

ΤΑΞΗ : ΠΡΟΝΗΠΙΟ

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΟΝΙΩΝ : ΜΗΤΕΡΑ ΑΠΟΦΟΙΤΗ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΠΑΤΕΡΑΣ ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ : 2

ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ : ΠΡΩΤΟΤΟΚΟΣ

ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ : ΚΑΜΙΑ ΕΝΔΕΙΞΗ

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ(Ε) : Σωτήρη έλα λίγο εδώ...Τι σ'άρεσε περισσότερο σήμερα; Από εκεί που πήγαμε;

M1 : Το παλάτι.

Ε : Το παλάτι σ'άρεσε; Γιατί; Τι είχε; Τι σ'άρεσε;

M1 : Οι πέτρες.

Ε : Οι πέτρες; Σ'άρεσε που είχε πέτρες; Αυτές οι πέτρες θυμάσαι που είπαμε ότι σε τι...θυμάσαι αυτές οι πέτρες τι ήτανε που είδαμε εκεί; Τι είχαμε; Τι στήριζαν;

M1 : Κολώνες.

Ε : Κολώνες στήριζαν. Και...σε εκείνο το ανάκτορο που πήγαμε ποιος έμενε;

M1 : Ο βασιλιάς.

Ε : Ο βασιλιάς, πώς τον λέγανε θυμάσαι;

M1 : Φίλιππος.

Ε : Και γιατί είχε τόσο μεγάλο σπίτι; Σήμερα τα σπίτια μας είναι τόσο μεγάλα;

M1 : Όχι.

Ε : Τότε εκείνο γιατί ήταν τόσο μεγάλο;

(Ένας άλλος μαθητής) : Γιατί ήταν κάστρο.

Ε : Μπράβο...Και για πες μου Σωτήρη...Σωτήρη τα δικάμας σπίτια από τι είναι φτιαγμένα; Είναι όπως ήταν και τότε φτιαγμένα;

M1 : (Δεν απαντά).

Ε : Το ανάκτορο θυμάσαι ποιοι είπαμε ότι το βρήκανε;

M1 : Θέλω να πάω στην Αντιγόνη (θεία του).

Ε : Θα μιλήσουμε λίγο και μετά θα σε πάω στην Αντιγόνη. Σωτήρη μετά το ανάκτορο πού πήγαμε; Στο...εκείνο που βλέπανε οι άνθρωποι παραστάσεις, θυμάσαι πώς το είπανε;

M1 : Όχι.

Ε : Το είπαμε θέατρο. Και ποιος σκοτώθηκε μέσα στο θέατρο;

M1 : Ο βασιλιάς.

Ε : Ο βασιλιάς. Το άλλο το μέρος που πήγαμε, που έμοιαζε με σπίτι, τι ήτανε; Θυμάσαι τι ήτανε;

M1 : Όχι.

Ε : Τάφος έτσι; Το θυμήθηκες τώρα; Και στον τάφο ποιοι είναι μέσα; Ένας άνθρωπος...που πέθανε. Εντάξει, θέλεις να ζωγραφίσεις τώρα τίποτα;

M1 : Όχι.

Ε : Εντάξει.

ΜΑΘΗΤΗΣ 2 (M2)

ΤΑΞΗ : ΝΗΠΙΟ

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΟΝΙΩΝ : ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΛΟΓΩ ΑΛΒΑΝΙΚΗΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ : 2

ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ : ΔΕΥΤΕΡΟΤΟΚΟΣ

ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ : ΚΑΜΙΑ ΕΝΔΕΙΞΗ

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ (Ε) : Βουδνέτ πώς σε λένε στο επίθετο;

M2 : Ν...

Ε : Ωραία τι είδαμε σήμερα; Θυμάσαι;

M2 : Ναι.

Ε : Για πες τι είδαμε, στην αρχή πήγαμε πού;

M2 : Στο ανάκτορο.

Ε : Στην αρχή πήγαμε στο ανάκτορο. Εκεί στο ανάκτορο ποιος είπαμε ότι έμενε;

M2 : Ο βασιλιάς.

Ε : Ο βασιλιάς...πώς τον λέγανε, θυμάσαι πώς τον λέγανε;

M2 : Φίλιππος.

Ε : Μπράβο και τι είχε εκεί στο ανάκτορο;

M2 : Είχε...κολώνες.

Ε : Είχε κολώνες εεε...και όλα αυτά τα μνημεία ποιοι είπαμε ότι τα βρήκανε;

M2 : Οι ρολόγοι.

Ε : Οι αρχαιολόγοι, μπράβο. Μετά από το ανάκτορο πού πήγαμε; Πήγαμε σε ένα άλλο μέρος που λεγότανε...

M2 : Το...

Ε : Θέατρο. Το θέατρο. Θυμάσαι τι παίζανε; Παίζανε οι ηθοποιοί...Κάνανε παραστάσεις. Εκεί στο θέατρο ποιόν σκοτώσανε;

M2 : Τον βασιλιά.

Ε : Ποιόν βασιλιά; Θυμάσαι το όνομά του;

M2 : Τον...

Ε : Τον Φίλιππο. Και μετά το θέατρο που πήγαμε;

M2 : Πήγαμε...

Ε : Σε ένα μεγάλο κτίριο που ήτανε σπίτι και τι είπαμε τι είπαμε ότι ήταν εκεί;

M2 : Εεε...

Ε : Τάφος ήτανε.

M2 : Τάφος.

Ε : Τάφος και τι είπαμε ότι μες τον τάφο ποιόν βάζανε; Βάζανε όποιον...

M2 : Τον βασιλιά...

Ε : Όποιον πέθαινε αλλά επειδή αυτός ήτανε μεγάλος...

(Μια άλλη μαθήτρια διακόπτει) : Κυρία θέλω να ζωγραφίσω και κάτι άλλο...

Ε : Ζωγράφισε και κάτι άλλο. Και...εκεί βάζανε τον βασιλιά γι' αυτό ήτανε τόσο μεγάλος. Εμείς τα δικά μας τα μνήματα και τα νεκροταφεία είναι τόσο μεγάλα;

M2 : Ναι.

Ε : Είναι τόσο μεγάλα;

M2 : Όχι.

Ε : Εμείς τα δικά μας πώς είναι πώς είπε ο Κωνσταντίνος ότι είναι; Σαν...

M2 : Κρεβάτια.

Ε : Σαν κρεβάτια. Τι σ' άρεσε πιο πολύ από αυτά που είδαμε;

M2 : Αυτό που είναι σαν σπίτι.

Ε : Αυτό που είναι σαν σπίτι. Ο τάφος σ'άρεσε. Γιατί; Τι είχες;

Μ2 : Τίποτα μόνο αυτό.

Ε : Τα άλλα τι δεν είχανε και σ'άρεσε μόνο αυτό;

Μ2 : Αυτό είναι σαν σπίτι.

Ε : Αυτό είναι σαν σπίτι γι'αυτό σ'άρεσε ε; Εντάξει.

ΜΑΘΗΤΗΣ 3 (Μ3)

ΤΑΞΗ : ΝΗΠΙΟ

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΟΝΙΩΝ : ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ : 1

ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ : ΜΟΝΑΧΟΠΑΙΔΙ

ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ : ΚΑΜΙΑ ΕΝΔΕΙΞΗ

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ (Ε) : Λοιπόν Κωνσταντίνε πού πήγαμε σήμερα; Πώς το λέγαν το χωριό που πήγαμε; Θυμάσαι;

Μ3 : Ναι.

Ε : Πώς;

Μ3 : Παλάτι.

Ε : Βεργίνα λέγαν το χωριό και εμείς πήγαμε στο παλάτι. Πώς το είπαμε αλλιώς...ανά..

Μ3 : (Κοιτάζει με απορία)

Ε : Ανάκτορο.

Μ3 : Κουνά το κεφάλι σύμφωνος.

Ε : Ποιος έμενε στο παλάτι;

Μ3 : Ο βασιλιάς Φίλιππος.

Ε : Ο βασιλιάς Φίλιππος και γιατί ήτανε τόσο μεγάλο; Τα δικά μας τα σπίτια είναι τόσο μεγάλα;

Μ3 : Όχι.

Ε : Αυτό γιατί ήτανε τόσο μεγάλο;

Μ3 : γιατί ήτανε κάστρο.

Ε : Μπράβο και έμενε εκεί ο βασιλιάς με πολλούς άλλους, έτσι; Σου έκανε κάτι εντύπωση στο ανάκτορο; Είδες κάτι που σου άρεσε;

Μ3 : Ναι αλλά μ'άρεσε.

Ε : Τι σ'άρεσε που είχε...

Μ3 : Με άρεσε το...

Ε : Το...

Μ3 : Το τέτοιο...το θέατρο.

Ε : Το θέατρο σ'άρεσε πιο πολύ γιατί;

Μ3 : Γιατί είχε πολύ χώρο.

Ε : Είχε πολύ χώρο. Απ'αυτά που είδαμε Κωνσταντίνε θυμάσαι τι είχαμε πει; Είναι όπως ήτανε παλιά;

Μ3 : (Κουνά το κεφάλι σύμφωνος.)

Ε : Όπως ήτανε παλιά είναι ακριβώς; Έτσι όπως τά δειχναν οι φωτογραφίες;

Μ3 : (Κουνά το κεφάλι διαφωνώντας)

Ε : Όχι, γιατί είπαμε ότι πέρασαν τα χρόνια και είναι αυτά που μέινανε εδώ. Μπράβο.

Μ3 : (Σηκώνεται και πηγαίνει στο βιβλίο) Να πως ήτανε στο βιβλίο.

Ε : Στο βιβλίο ναι και...τι θα σ'έλεγα Κωνσταντίνε; Στο άλλο που πήγαμε κάτω θυμάσαι τι ήτανε;

Μ3 : Ποιο;

Ε : Το άλλο που πήγαμε κάτω-κάτω εκεί που είδαμε; Το άλλο που περπατήσαμε και κατεβήκαμε τα σκαλάκια. Μετά το θέατρο θυμάσαι τι ήτανε;

Μ3 : Που ήταν σαν σπίτι.

Ε : Ναι τι ήτανε; Ήτανε τάφος.

Μ3 : Τάφος.

Ε : Τι βάζουμε μέσα στον τάφο; Αυτούς που...

M3 : Τον βασιλιά που πέθανε.

E : Τον βασιλιά που πέθανε. Εμείς οι τάφοι μας ήτανε έτσι όπως ήτανε αυτός;

M3 : Όχι.

E : Εμάς είναι αλλιώς. Πώς είναι οι τάφοι μας;

M3 : Σαν κρεβάτι αλλά από πίσω έχει ένα τέτοιο ψηλό.

E : Α, μάλιστα.

M3 : Αλλά όμως έχει και πέτρες στον δικό μας μέσα τον τάφο.

E : Έχει και πέτρες μπράβο. Τι άλλο θυμάσαι βάζουμε στον τάφο μέσα;

M3 : Εεεε;

E : Τι άλλο βάζουμε;

M3 : Τίποτα.

E : Εκείνοι όμως στα παλιά τα χρόνια βάζαμε τα αντικείμενα, τα αγγεία, αυτά που χρησιμοποιούσε αυτός που πέθανε.

M3 : (Κουνά το κεφάλι σύμφωνος).

E : Μπράβο εντάξει.

ΜΑΘΗΤΡΙΑ 4 (Μ4)

ΤΑΞΗ : ΜΕΓΑΛΟ ΝΗΣΙΟ

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΟΝΙΩΝ : ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ : 4

ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ : ΤΡΙΤΟΤΟΚΟΣ

ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ : ΚΑΜΙΑ ΕΝΔΕΙΞΗ

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ (Ε) : Αντωνία σε ποιο χωριό πήγαμε σήμερα; Μη χτυπάτε...

Μ4 : Στη Βεργίνα.

Ε : Και τι είδαμε;

Μ4 : Είδαμε...

Ε : Πρώτα-πρώτα πού πήγαμε;

Μ4 : Στο κάστρο.

Ε : Μετά πήγαμε...

Μ4 : Στο θέατρο.

Ε : Και μετά είδαμε τον...

Μ4 : Τον τάφο.

Ε : Στο ανάκτορο που πήγαμε στην αρχή, ποιος είπαμε ότι έμενε εκεί;

Μ4 : Ο βασιλιάς.

Ε : Το όνομά του το θυμάσαι;

Μ4 : Όχι.

Ε : Ο Φίλιππος. Μη! Θα σας βγάλω έξω τώρα μιλάμε.

Μ4 : Γιατί ήτανε κάστρο.

Ε : Και τι είχε μες το κάστρο, τι ήτανε;

Μ4 : Ε, είχε πράγματα...

Ε : Είχε πέτρες, κολώνες... και ποιοι είπαμε ότι τα βρήκανε όλα αυτά;

Μ4 : Οι αρχαιολόγοι.

Ε : Οι αρχαιολόγοι μπράβο. Και μετά πήγαμε στο θέατρο έτσι; Στο θέατρο τι είχα;

Πώς ήτανε; Ήτανε έτσι τετράγωνο; Ήταν σαν κύκλος πώς ήταν;

Μ4 : Ήταν κάπως στρογγυλό.

Ε : Στρογγυλό. Και τι είπαμε ότι γινόταν εκεί πέρα; Παραστάσεις με ηθοποιούς.

Θυμάσαι ποιόν είπαμε ότι σκότωσαν εκεί;

Μ4 : Ναι, τον βασιλιά.

Ε : Το βασιλιά που είχε το ανάκτορο, έτσι; Μπράβο και μετά στον τάφο τι είδαμε;

Πώς ήτανε ο τάφος; Ήτανε σαν...

Μ4 : Σαν σπίτι.

Ε : Οι δικοί μας οι τάφοι ήτανε τόσο μεγάλοι;

Μ4 : Είναι σαν κρεβάτι.

Ε : Σαν κρεβάτι ναι. Και εκεί στο τάφο ποιους βάζανε;

Μ4 : Τους νεκρούς.

Ε : Τους νεκρούς μπράβο. Εσένα από όλα αυτά που είδαμε τι σου έκανε περισσότερο εντύπωση;

Μ4 : Ο τάφος.

Ε : Ο τάφος. Γιατί τι είχε και σου έκανε περισσότερο εντύπωση;

Μ4 : ...

Ε : Ήτανε μεγάλος;

Μ4 : Ήτανε σαν σπίτι.

Ε : Μάλιστα, εντάξει.

ΜΑΘΗΤΡΙΑ 5 (Μ5)

ΤΑΞΗ : ΜΕΓΑΛΟ ΝΗΠΙΟ

**ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΟΝΙΩΝ : ΜΗΤΕΡΑ ΑΠΟΦΟΙΤΗ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ,
ΠΑΤΕΡΑΣ ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ**

ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ : 2

ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ : ΔΕΥΤΕΡΟΤΟΚΟΣ

ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ : ΚΑΜΙΑ ΕΝΔΕΙΞΗ

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ (Ε) : Λοιπόν Θάλεια σε ποιο χωριό πήγαμε σήμερα;

Μ5 : Στη Βεργίνα.

Ε : Στη Βεργίνα και τι είδαμε εκεί;

Μ5 : Είδαμε τις πέτρες, τις κολώνες, το παλάτι, τις πέτρες.

Ε : Εκεί που ήταν οι πέτρες ήταν το ανάκτορο έτσι; Και ποιος έμενε εκεί;

Μ5 : Ο βασιλιάς Φίλιππος.

Ε : Ο βασιλιάς Φίλιππος και ποιοι είπαμε ότι τα βρήκανε αυτά τα μνημεία; Ποιοι σκάψανε και τα βρήκανε;

Μ5 : Οι αρχαιολόγοι.

Ε : Και γιατί είπαμε ήταν τόσο μεγάλο το ανάκτορο;

Μ5 : Γιατί εκεί πέρα ζούσε ο βασιλιάς.

Ε : Ο βασιλιάς και είχε και πολλούς άλλους που μένανε μαζί του. Και μετά που πήγαμε μετά το ανάκτορο;

Μ5 : Μετά το ανάκτορο πήγαμε στου βασιλιά το...

Ε : Το θέατρο. Εκεί πέρα τι γινότανε;

Μ5 : Εκεί ο Φίλιππος έκανε παράσταση και εκεί πέθανε.

Ε : Τον σκότωσαν και μετά πήγαμε και κάπου αλλού. Θυμάσαι;

Μ5 : Ναι, στον...Στον τάφο του Φιλίππου.

Ε : Όχι δεν ήταν του Φιλίππου ο τάφος. Ήταν από έναν άλλον βασιλιά ο τάφος. Και πώς ήταν ο τάφος;

Μ5 : Ήταν ένα δωμάτιο που στο ένα βάζουμε το νεκρό και στο άλλο βάζαν τα άλλα τα μνημεία.

Ε : Και πώς ήταν αυτό; Ήταν μεγάλο, μικρό, θύμιζε κάτι;

Μ5 : Ήταν μεγάλο.

Ε : Σαν σπίτι ε; Έτσι είναι και οι δικοί μας οι τάφοι σήμερα;

Μ5 : Όχι οι δικοί μας είναι μικροί και πιο ωραίοι.

Ε : Από τα τρία αυτά μέρη που πήγαμε ποιο σου άρεσε πιο πολύ;

Μ5 : Μου άρεσε εκεί πέρα που είχαμε πάει για τις πέτρες.

Ε : Στο ανάκτορο. Γιατί σου έκανε εντύπωση το ανάκτορο;

Μ5 : Γιατί είχε πιο πολλές πέτρες γιατί εκεί πέρα ζούσε ο Φίλιππος.

Ε : Μάλιστα, ωραία Θάλεια.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΟΜΑΔΑ

ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΗΝ ΜΕΓΑΛΗ ΤΟΥΜΠΑ, ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΗΣ ΒΕΡΓΙΝΑΣ

ΜΑΘΗΤΗΣ 1 (Μ1)

ΤΑΞΗ :ΝΗΠΙΟ

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΟΝΙΩΝ : ΜΗΤΕΡΑ ΑΠΟΦΟΙΤΗ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ,

ΠΑΤΕΡΑΣ ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ : 3

ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ : ΤΡΙΤΟΤΟΚΟΣ

ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ : ΚΑΜΙΑ ΕΝΔΕΙΞΗ

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ (Ε) : Σωτήρη πού πήγαμε σήμερα; Σε ποιο χωριό πήγαμε σήμερα;

Μ1 : Στη...Βεργίνα.

Ε : Και που πήγαμε σε ποιο μέρος;

Μ1 : Εκεί που...

Ε : Στο μουσείο;

Μ1 : Ναι.

Ε : Και τι σ'άρεσε πιο πολύ για πες...

Μ1 : Είδαμε...είδαμε πανοπλία, τι στεφάνι, είδαμε και...

Ε : Εκείνο το χρυσό πώς το είπαμε που είχε μέσα τη στάχτη;

Μ1 : ...

Ε : Λάρνακα;

Μ1 : Ναι...

Ε : Τι σ'άρεσε πιο πολύ από αυτά που είπαμε; Τι σου έκανε περισσότερο εντύπωση;

Μ1 : Εεε...πανοπλία.

Ε : Γι' αυτό τη ζωγράφισες, ε; Την πανοπλία γι αυτό τη ζωγράφισες; Επειδή σου έκανε πιο πολύ εντύπωση;

Μ1 : Ναι.

Ε : Από τι ήτανε φτιαγμένη η λάρνακα;

Μ1 : Από...χώμα.

Ε : Μες το χώμα ήτανε αλλά από τι ήτανε φτιαγμένη; Από χρυσό. Από χρυσό δεν ήτανε;

Μ1 : Ναι.

Ε : Ήταν γκρεμισμένος ο τάφος ε;

Μ1 : Ναι.

Ε : Μπράβο.

ΜΑΘΗΤΡΙΑ 2 (Μ2)

ΤΑΞΗ : ΠΡΟΝΗΠΙΟ

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΟΝΙΩΝ : ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ : 2

ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ : ΔΕΥΤΕΡΟΤΟΚΟΣ

ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ : ΚΑΜΙΑ ΕΝΔΕΙΞΗ

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ (Ε) : Γλυκερία που πήγαμε σήμερα, σε ποιο χωριό;

Μ2 : Εεεε...στη Βεργίνα.

Ε : Στη Βεργίνα και που πήγαμε, ποιο χώρο πήγαμε και επισκεφθήκαμε;

Μ2 : Εδώ πέρα (Δείχνει τη ζωγραφιά της με το μουσείο).

Ε : Το μουσείο.

Μ2 : Το μουσείο.

Ε : Στη ζωγραφιά εδώ πέρα τι έκανες; Έκανες τον ήλιο...

Μ2 : Αυτό εδώ δεν το έκανα.

Ε : Έκανες το μουσείο εδώ, τη λάρνακα...

Μ2 : Ναι.

Ε : Τι ήταν η λάρνακα; Τι είπαμε ότι ήταν η λάρνακα;

Μ2 : Εκεί που είχε μέσα τα κόκαλα.

Ε : Είχε μέσα τα κόκαλα. Ποιανού κόκαλα;

Μ2 : Του βασιλιά.

Ε : Και από τι ήτανε φτιαγμένη;

Μ2 : Από εδώ πέρα.

Ε : Από χρυσό.

Μ2 : Είδαμε ένα κόκαλο.

Ε : Είδαμε ένα κόκαλο από τι ήταν όμως αυτό το κόκαλο;

Μ2 : Από άλογο.

Ε : Από άλογο μπράβο και τι άλλο σου έκανε εντύπωση στο μουσείο; Τι είχες;

Μ2 : Τέτοιο...το στέμμα.

Ε : Το στέμμα που φορούσε η βασίλισσα και τι άλλο; Και αγαλματάκια. Άλλο σου άρεσε κάτι συγκεκριμένο εσένα;

Μ2 : Αυτό που φορούσε.

Ε : Το στέμμα ε; Και από τι ήτανε φτιαγμένο το στέμμα;

Μ2 : Από...από χρυσό.

Ε : Μπράβο. Εκείνη η τοιχογραφία θυμάσαι εκεί που είχε ένα τοίχο ζωγραφισμένο; Εκεί τι είχε θυμάσαι εκείνη την ιστορία που σας είπα;

Μ2 : Ναι, τι;

Ε : Για την αρπαγή της Περσεφόνης.

Μ2 : Ναι την Περσεφόνη την άρπαξε κάποιος.

Ε : Την άρπαξε κάποιος...Και η Περσεφόνη με ποιον ήταν όταν την άρπαξε, θυμάσαι;

Μ2 : Με τη μάνα της τη Δήμητρα.

Ε : Σου άρεσε το μουσείο;

Μ2 : Ναι.

Ε : Μπράβο.

ΜΑΘΗΤΡΙΑ 3 (Μ3)

ΤΑΞΗ :ΝΗΠΙΟ

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΟΝΙΩΝ : ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ : 2

ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ : ΠΡΩΤΟΤΟΚΟΣ

ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ : ΚΑΜΙΑ ΕΝΔΕΙΞΗ

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ (Ε) : Αρχοντία τι ζωγράφισες εδώ;

Μ3 : Εμμ...

Ε : Αρχοντία για δεξ τα και πες τι θυμάσαι, τι είναι αυτά. Τι ζωγράφισες;

Μ3 : Αυτά είναι οι πέτρες.

Ε : Οι πέτρες. Αυτό εδώ;

Μ3 : Αυτό εδώ;

Ε : Ναι αυτό εδώ που το κανες κι εσύ εδώ, τι είναι θυμάσαι τι είπαμε ότι συμβολίζει;

Μ3 : Το σημείο της...

Ε : Το σημάδι της Βεργίνας. Το σύμβολο έτσι;

Τι είδαμε σήμερα στο μουσείο; Τι σου έκανε περισσότερο εντύπωση από αυτά που είδαμε;

Μ3: Ο τάφος του...

Ε : Ποιανού;

Μ3 : Του βασιλιά Φιλίππου.

Ε : μπράβο.

Μ3 : Και της πριγκίπισσας.

Ε : Ο τάφος σου έκανε εντύπωση ή το άλλο το κουτί το χρυσό που είχε μέσα τη στάχτη; Ποιο από τα δύο;

Μ3 : Ο τάφος.

Ε : Ο τάφος. Το μεγάλο που έμοιαζε, με τι είπαμε ότι έμοιαζε;

Μ3 : Με ένα μεγάλο σπίτι.

Ε : Μπράβο και τι άλλο είδαμε στο μουσείο;

Τι είδαμε εκεί εσύ που είπες...τα αγγεία.

Μ3 : Τα αγγεία.

Ε : Πώς τα είπες;

Μ3 : Αγγεία.

Ε : Και εκεί μέσα τι βάζανε; Βάζανε νερό, κρασί..

Μ3 : Ναι.

Ε : Εκείνο το χρυσό κουτί θυμάσαι πώς το είπαμε ότι το έλεγαν;

Μ3 : Ναι.

Ε : Πώς;

Μ3 : Δεν θυμάμαι.

Ε : Λάρνακα. Και πάνω η λάρνακα τι είχε; Το χρυσό;

Μ3 : Το σημάδι, τον ήλιο.

Ε : Και πιο πάνω που κρεμότανε κάτι που είπαμε ότι το 'βαζε ο βασιλιάς στο κεφάλι του;

Μ3: Το στέμμα του βασιλιά.

Ε : Και από τι ήτανε φτιαγμένο;

Μ3 : Από χρυσάφι.

Ε : Και πώς ήτανε σχηματισμένο;

Μ3 : Φύλλα.

Ε : Από φύλλα, μπράβο. Εσένα τι σ'άρεσε πιο πολύ από όλα αυτά που είδαμε;

Μ3 : Ο τάφος του Φιλίππου.

Ε : Μπράβο.

ΜΑΘΗΤΡΙΑ 4 (Μ4)

ΤΑΞΗ : ΜΕΓΑΛΟ ΝΗΠΙΟ

**ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΟΝΙΩΝ : ΜΗΤΕΡΑ ΑΠΟΦΟΙΤΗ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ,
ΠΑΤΕΡΑΣ ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ**

ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ : 2

ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ : ΔΕΥΤΕΡΟΤΟΚΟΣ

ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ : ΚΑΜΙΑ ΕΝΔΕΙΞΗ

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ (Ε) : Λοιπόν Θάλεια τι ζωγράφισες εδώ;

Μ4 : Ζωγράφισα το Φίλιππο, το σήμα, το στέμμα, την βασίλισσα και την...

Ε : Την ασπίδα...Τι σ'άρεσε πιο πολύ από αυτά που είδαμε;

Μ4 : Μου άρεσε εκείνο εκεί που βαζαν μέσα το Φίλιππο, το στεφάνι της βασίλισσας...

Ε : Πώς το λεγαν αυτό που έβαζαν μέσα τη στάχτη του Φιλίππου;

Μ4 : Τα κόκαλα.

Ε : Η λάρνακα, έτσι; Και το στέμμα σου άρεσε και τι άλλο;

Μ4 : Και το...εκείνο που είχαμε δει χθες.

Ε : Ο τάφος. Τι άλλο είχε μέσα το μουσείο εκτός από τη λάρνακα και το στέμμα;

Μ4 : Είχε το...ένα...νομίσματα, τα λεφτά, τα όλα τα...

Ε : Σπαθιά.

Μ4 : Και τα...

Ε : Ποια τα αγγεία λες; Εσένα τις σου άρεσε από όλα αυτά πιο πολύ; Η λάρνακα λες;

Μ4: Ναι.

Ε : Μπράβο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αβδελά Ε. (1998), *Ιστορία και σχολείο*, νήσος.
- Βαϊνά Μ. (1997), *Θεωρητικό πλαίσιο της διδακτικής της τοπικής ιστορίας για τον εικοστό πρώτο αιώνα*, Gutenberg.
- Βερτσέτης Αθ., *Διδακτική της ιστορίας*, Αθήνα.
- Δημητριάδου Κ. (2002), *Ιστορία και γεωγραφία στην πρώτη σχολική ηλικία*, Αδερφοί Κυριακίδη.
- Θεοδώρου Λ., Γκράτζιου Β. (2005), *Βεργίνα : θησαυροί, μύθοι και ιστορία της Μακεδονικής γης*, Καλειδοσκόπιο.
- Κακανά Δ. (2000), *Θεωρία και μεθοδολογία δραστηριοτήτων στην προσχολική εκπαίδευση*, Αφοί Κυριακίδη
- Κόκκινος Γ., Αλεξάκη Ε. (2002), *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις στη μουσειακή αγωγή*, Μεταίχμιο.
- Κοσσυβάκη Φ.(2003), *Εναλλακτική Διδακτική: Προτάσεις για τη μετάβαση από τη Διδακτική του Αντικειμένου στη Διδακτική του Ενεργού Υποκειμένου*, Gutenberg.
- Κουβελή Α. (2000), *Η σχέση των μαθητών με το μουσείο Θεωρητική προσέγγιση, έρευνα στην Αθήνα και την Ικαρία Εκπαιδευτικά προγράμματα*, Εθνικό κέντρο κοινωνικών ερευνών.
- Λεοντσίνης Γ. (1996), *Διδακτική της ιστορίας γενική-τοπική ιστορία και περιβαλλοντική εκπαίδευση*, Χειμώνας.
- Νάκου Ε. (2001), *Μουσεία : Εμείς, τα πράγματα και ο πολιτισμός*, νήσος.
- Παπαδημητρίου Β. (2004), *Περιβαλλοντική εκπαίδευση και σχολείο*, τυπωθήτω Γιώργος Δάρδανος.
- Σακκής Δ., *Ιστορικοί τόποι και περιβάλλον : Διδακτικές προσεγγίσεις για παιδιά προσχολικής ηλικίας*, Πανεπιστημιακές σημειώσεις.
- Χρυσαφίδης Κ.(2003), *Βιωματική- Επικοινωνιακή Διδασκαλία : Η εισαγωγή της μεθόδου Project στο σχολείο*, Gutenberg.
- Eco U. (2001), *Πώς γίνεται μια διπλωματική εργασία*, νήσος.
- Ferro M. (2000), *Πώς αφηγούνται την ιστορία σε παιδιά σε ολόκληρο τον κόσμο*, Αδερφοί Κυριακίδη.
- Helm J. Katz L.(2002), *Μέθοδος Project και προσχολική εκπαίδευση Μικροί ερευνητές*, Μεταίχμιο.
- Moniot H.(2000), *Η διδακτική της ιστορίας*, Μεταίχμιο.
- Pearce S. (2002), *Μουσεία, αντικείμενα και συλλογές*, Βάνιας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

004000074736